

ÅRSRAPPORT
2016

Spesialenheten
for politisaker

TEKST

Spesialenheten for politisaker

LAYOUT

Newmarketing AS

TRYKK

PJ-trykk, Oslo

FOTO

Politiforum

Shutterstock

Lars A. Lien

Atelier Klingwall

iStock Photo

Gorm Kallestad / NTB scanpix

Dag G Nordsveen / NTB Scanpix

Ruben Skarsvåg

INNHOOLD

Anmeldelser av politiets maktbruk	4
Vold i nære relasjoner	8
Utlevering av bildeopptak til media	12
Internasjonalt samarbeid 2016	14
Kunnskap om andre kulturer	15
Taushetsbrudd begått ved å gi opplysninger til familie eller bekjente	16
Bruk av body cuff på innsatte i politiarrest	18
Statistikk 2016	20
Positive påtaleavgjørelser 2016	24
Saker i domstolen 2016	28
Utrykninger 2016	30
Administrative vurderinger 2016	32
Spesialenhetens organisering og bemanning	34
Hvem jobber i Spesialenheten - Sjefen for Spesialenheten	36
Hvem jobber i Spesialenheten - Etterforskningsavdelingene	38
Artikler fra tidligere årsrapporter	42

FORORD

Spesialenheten, som ble virksom fra januar 2005, har hvert år fra 2008 skrevet årsrapporter inneholdende statistikk om virksomhetens arbeid foregående år og artikler basert på erfaringer fra saker enheten har behandlet.

Vårt inntrykk er at rapportene særlig har vært brukt i sammenheng med læringsarbeid i politiet. Spesialenhetens erfaring fra foredragsvirksomhet er at fortellinger om faktiske hendelser ofte vil fange publikums oppmerksomhet og gi et godt grunnlag for refleksjon og diskusjon.

Spesialenheten legger vekt på å presentere saker i en anonymisert form. I sammenhenger hvor noen har ment at en sak har vært presentert på et vis som kan gi grunnlag for identifisering har vi vært lydhøre. Det er ikke mulig å forhindre enhver mulighet for identifisering. Det er ikke til å unngå at for eksempel

kollegaer ved samme tjenestested vet hvem som er aktørene i historien som fortelles.

Vår erfaring er at interessen for å bruke saker ved enheten i læringsarbeid er stor. Antallet studenter som ønsker hjelp til å finne fram til avgjørelser som kan brukes i arbeidet med en oppgave er økende. Hvordan saker fra enheten kan brukes, finner vi et eksempel på i denne årsrapporten. Spesialenhetens egen medarbeider Jens Ørbæk har skrevet masteroppgave om politiets maktbruk og reiser spørsmålet om hvilket ansvar politiet selv har for borgerens mistillit og manglende samarbeidsvilje. Artikkelen finner du på side 5-7.

Et annet viktig tema vi har funnet grunn til å vie plass i denne årsrapporten er politiets arbeid med vold i nære relasjoner. Klarer politiet å følge opp regjeringens handlingsplan og riksadvokatens direktiver slik at det virker inn på arbeidet med konkrete saker? Vårt formål med å fortelle om saken på side 8-11 er ikke å kritisere, men å presentere et faktum som kanskje kan bidra til at det stilles spørsmål ved flere tjenestesteder om en gjør de riktige grepene i arbeidet med et prioritert og krevende saksområde.

Spesialenheten har i noen år lagt ut sammen drag av vedtak i alle saker på sin hjemmeside. Vår erfaring er at dette har bidratt til bedre kunnskap blant de som

har interesse for enhetens arbeid om anmeldelser som behandles og hvorfor henleggelsesprosenten er høy.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Spesialenheten var i 2015 uakseptabelt høy med 204 dager. Årsaken til dette var at en både i 2014 og 2015 hadde uvanlig store oppgaver knyttet til enkelte etterforskningsoppdrag. Dette medførte at andre oppdrag måtte vente. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2016 er 183 dager. En naturlig målsetting for 2017 er at saksbehandlingstiden kortes ytterligere ned.

Jan Egil Presthus,

Sjef for Spesialenheten for politisaker

«Er politiet selv ansvarlig for borgernes mistillit og manglende samarbeidsvilje?»

ANMELDELSER AV POLITIETS MAKTBRUK

Spesialletterforsker Jens Ørbæk i Spesialenheten har i sammenheng med masterutdanning i politivitenskap (Politi-høgskolen 2016) skrevet oppgave om politiets bruk av makt. Ørbæk har undersøkt og drøftet til sammen 114 saker og 300 partsforklaringer i saker som ble avgjort av Spesialenheten i 2013. Ørbæk har til Spesialenhetens årsrapport sammenfattet sine funn og vurderinger i denne artikkelen.

Borgerne er villige til å akseptere avgjørelser tatt av myndighetene så lenge de bygger på rettferdighet, dette i følge Tyler (2006). Dette er kjernen i «Procedural Justice» hvor tanken er at verdibasert adferd og dialog skal sikre et godt forhold mellom politiet og

publikum. Disse kjerneverdiene kommer til uttrykk i en formell og en uformell dimensjon, som man også finner igjen i kravene som stilles til tjenesteutøvelsen i politiinstruksen § 5-2 (se graf under).

«Prosessuell rettferdighet» virker positivt på borgernes tilfredshet, samarbeidsvilje og tillit til politiet. Dette er dokumentert gjennom forskning av Mazerolle m.fl. (2013) og Hough m.fl. (2010).

I straffesakene fra 2013 har hele 85 % av de fornærmede ikke vært villige til å etterkomme politiets pålegg. Spørsmålet er om deres manglende samarbeidsvilje er knyttet til politiets måte å utøve tjenesten på eller om andre faktorer er viktigere.

I - FORMALIA - TID, STED, KJØNN OG ALDER PÅ PARTENE

Det er i undersøkelse ikke påvist noen sammenheng med spesielle ukedager eller når på døgnet hendelsene finner sted. Tilsynelatende er det heller ikke noen synlig forbindelse med økt oppdragsmengde, eller ved sesongbetont utelivsaktivitet.

Oslo og Hordaland har flere anmeldelser enn andre politidistrikter, men når man tar i betraktning innbyggertall, antall politidørsverk og forbrytelsesrate er ikke dette bildet entydig. Noen mindre politidistrikter har færre anmeldelser av ulovlig maktbruk. Forskjellene kan skyldes tilfeldig variasjon, polititetthet, nærhet til publikum eller at det er kulturelle forskjeller mellom politidistriktene. Granør (2004) hevder at politiet på mindre steder i større grad vektlegger kontaktskapende arbeid og en myk tilnærming til publikum enn maktbruk.

Larsson (2010) påpeker at tillit bygges over tid, og gjennom relasjoner mellom politiet og borgerne. Det er nærliggende å tenke at både geografisk og

PROCEDURAL JUSTICE	POLITIINSTRUKSEN
Politiet involverer borgerne	Politiet skal være beskytter, hjelper og veileder
Politiet er nøytralt og objektivt	Politiet skal opptre høflig mot enhver
Politiet oppfattes som verdige og respektfulle	Politiet skal være rolig og opprettholde autoritet
Politiet tilkjenner tillitsvekkende/troverdige motiver	Politiet må følge lov eller sedvane

(forts.)

ANMELDELSER AV POLITIETS MAKTBRUK

sosial avstand kan ha betydning for tillitsforholdet mellom politi og publikum. Dersom det oppstår en konflikt mellom partene, så vil opparbeidet tillit sannsynligvis påvirke viljen til å etterkomme politiets pålegg.

De anmeldte forholdene knytter seg som regel til konflikter mellom menn. Andelen menn utgjør 82 % (N=114) av de fornærmede og 84 % (N=219) av de politiansatte. Selv med forbehold om en skjev kjønnsfordeling hos operativt tjenestepersonell synes kvinnelige politibetjenter å være klart underrepresentert.

40 % av de involverte polititjenestemenn er mellom 30-39 år på det tidspunkt hendelsene finner sted. Gjennomsnittsalder ved endt Politihøgskole er 26 år. Dette innebærer at en stor andel av de som anmeldes for ulovlig maktbruk har mindre enn 10 års erfaring (se graf øverst på høyre side).

Flere studier (Lagestad, 2010; Granèr, 2004) påpeker at unge politimenn i større grad enn politikvinner og eldre kolleger, oppfatter politiet som en «operativ

styrke» og har en annen tilnærming til publikum. I følge Knutsson (1995) er det først ved 15 års erfaring at politimenn begynner å likne på sine kvinnelige kolleger i yrkesutøvelsen. Wathne (1996) og Finstad (2000) hevder at kvinnelige politibetjenter har mer forståelse og tålmodighet, mens deres mannlige kolleger i større grad velger å bruke makt.

II - OPPDRAGSTYPE OG STEDART

55 % av de anmeldte forholdene skjer under uniformert ordenstjeneste, men oppdragene kjennetegnes i liten grad av situasjoner med høyt risikonivå. Selv om det de siste årene har vært mye fokus på politiets rolle ved bistand til barnevern og helsevesen, så utgjør disse kategoriene kun 12 % av sakene til sammen.

Anmeldt maktbruk er relativt jevnt fordelt mellom privat, offentlig eller politiets grunn (se graf nederst på høyre side).

III - MAKTBRUK OG SKADEFØLGER

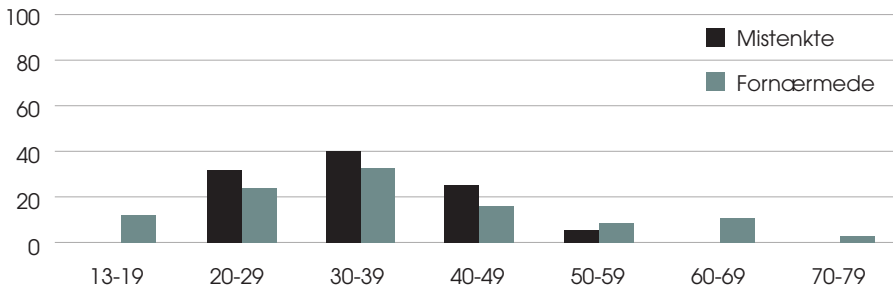
I stor grad utøves politiets maktbruk i henhold til politiinstruksens krav. Den fremstår som «nødvendig og forholdsmessig» og «lempeligere midler» er forsøkt benyttet.

Politiet gir advarsel og regulering i 65 % av sakene og mildere maktmiddel benyttes før alvorligere i 62 % av hendelsene. Det er «vanlig maktbruk» som anmeldes oftest og i mindre grad bruken av alvorligere maktmidler. 65 % av de fornærmede anmelder at «de har blitt tatt tak i», mens 58 % av forholdene gjelder at «de har blitt lagt i bakken».

Bruk av slag er oppgitt i 22 % av sakene, men ofte er dette grensetilfeller hvor det er uklart om de fornærmede har blitt skjøvet/dyttet. Ukontrollerte fall er anmeldt i 30 % av sakene, og det har oppstått fysisk skade/plage i så mye som 69 % av hendelsene. I Politidirektoratets rundskriv 2007/11 fremgår det at arrestanter skal føres over i sideleie «etter at det er kontroll». Dette har sammenheng med økt farepotensiale ved bruk av mageleie, noe som Spesialenheten også tidligere har påpekt. Det er derfor noe overraskende at mageleie benyttes i 14 % av sakene og at dette forsterkes ved bruk av benlås i 6 % av situasjonene.

Lohne Lie (2010) påviste ved spørreundersøkelser og testing manglende ferdig-

SAMMENHOLDTE ALDERSKATEGORIER FOR ALLE MISTENKTE OG FORNÆRMEDE (%)

heter og kunnskap i arrestasjonsteknikk hos operativt tjenestepersonell. Wathne (2009) har også påpekt utfordringer ved politiets rutiner for erfaringsoverføring. Selv om det ikke er mulig å eliminere skadefølger ved bruk av arrestasjonsteknikk er det av stor betydning at politiet har tilstrekkelig kunnskap om farepotensialet ved denne typen maktbruk.

IV - POLITI ADFERD OG KOMMUNIKASJON

Det er ikke observert at politiets adferd og kommunikasjon er i strid med formelle krav i politiinstruksen. Politiet opptrer som regel «rolig, behersket og ikke sårende eller nedlatende». Det er knyttet noe usikkerhet til den uformelle dimensjonen «høflig adferd og kommunikasjon». At politiet er høflig er registrert i 55 % av sakene, men faktoren «ikke kjent» utgjør over 40 %. Dette kan ha sammenheng med at politiet ikke er opptatt av å dokumentere egen adferd eller at dette har vært vanskelig å måle.

Det er ikke noe som tyder på at «tidligere kjennskap» hos partene har hatt særlig betydning for antall anmeldelser mot politiet. Kun 25 % av sakene har opplysninger om at politiet tidligere har negative erfaringer med de fornærmede.

V - FORNÆRMEDE ADFERD OG KOMMUNIKASJON

De fornærmede opptrer langt mer utagerende enn politiet ved at de «ikke er rolige og beherskede» i nesten 75 % av hendelsene. De er også «uhøflige» i ca. 60 % av sakene. Når politiet først er ute på et slikt oppdrag er dette kanskje ikke så uventet i forhold til den aktuelle situasjonen. Det er heller ikke å forvente at de fornærmede opptrer like profesjonelt og avbalansert som politiet. Det er likevel verdt å merke seg at de fornær-

mede opptrer «sårende og nedlatende» i mindre enn 50 % av hendelsene.

I forhold til tidligere «negative erfaringer» med politiet så er det kun 34 % som opplyser om dette. Skogan (2006) viser at negative opplevelser i møtet med politiet har langt større konsekvenser for tillitsforholdet enn positive erfaringer. Dette kan peke i retning av «at det er noe» i situasjonen som de fornærmede har reagert på, uten at dette nødvendigvis kommer til uttrykk i de etterforskingsskritt som Spesialenheten har gjort.

Hele 85 % av de fornærmede er ikke villige til å etterkomme politiets pålegg og så mye som 75 % har «satt seg fysisk til motverge». Det enkleste vil være å peke på deres lovpålagte plikt til å etterleve politiets myndighetsutøvelse, men samtidig viser teori og forskning at politiet har en sentral rolle for å oppnå respekt, tillit og samarbeidsvilje. Videre er det observert at 43 % av de fornærmede var påvirket av rusmidler i de aktuelle situasjonene.

VI - MOTIV - ERSTATNINGSKRAV OG MOTANMELDELSE

I 60 % av sakene er det ikke fremmet erstatningskrav. Selv om det kan være manglende veiledning og informasjon, så er det ikke noe som tyder på at for-

ventninger om økonomisk kompensasjon utløser anmeldelsene mot politiet.

I så mye som 76 % av sakene er de fornærmede selv anmeldt av politiet. I enkelte saker er det også nærhet i tid mellom tidspunkt for anmeldelsene mot politiet og at de fornærmede mottar en straffereaksjon. De fornærmede gir uttrykk for at de ikke har tro på at anmeldelsene vil føre til endring i egen straffesak, men de oppfatter straffereaksjonen som urettferdig når de selv er utsatt for ulovlig maktbruk.

Er politiet selv ansvarlig for borgernes mistillit og manglende samarbeidsvilje?

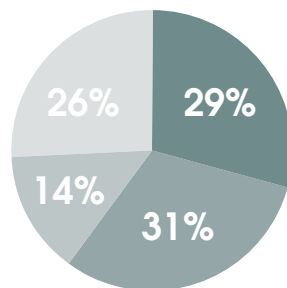
Hovedkonklusjonen i masteroppgaven er at «det ikke er funnet entydig støtte for at politiets adferd og dialog er i strid med kjerneverdiene i Procedural Justice eller politiinstruksen». Med bakgrunn i undersøkelsen er det likevel grunn til å stille en del spørsmål som kan ha betydning for borgernes samarbeidsvilje og tillit til politiet.

- Er det forskjeller på politidistrikter basert på geografi og/eller sosial avstand?
- Er det forskjeller mellom kjønn i måten politiet forholder seg til borgerne?
- Er det gode nok rutiner for erfaringsoverføring om faremomenter ved arrestasjonsteknikk?

De fornærmede hevder at de ofte blir avvist når de spør hvorfor det var nødvendig å bruke makt og at dette påvirker deres valg om å anmelde politiet. Det helt sentrale for å opprettholde borgernes tillit og samarbeidsvilje i fremtiden er om politiet:

- Involverer borgerne
- Opptrer nøytralt og objektivt
- Oppfattes som verdig og respektfullt
- Tilkjennegir troverdige og tillitvekkende motiver. ■

HVOR SKJER ANMELDTE FORHOLD I % (N=114)

- Kun offentlig område
- Kun privat område
- Kun politiets kjøretøy/område
- Kombinasjon av områder

Kategorien «kombinasjon av områder» innebærer at maktbruken fortsetter etter at de fornærmede er tatt med i politibil og/eller inn til politiarrest.

VOLD I NÆRE RELASJONER

Spesialenheten har siste år behandlet to saker som gjelder politiets håndtering av og oppfølging av opplysninger om konfliktfylte familieforhold. I begge sakene ble det, etter at politiet på ulikt vis var koblet inn, begått partnerdrap.

Spesialenheten fant i en av sakene grunn til å iverksette etterforskning. Saken var oversendt til Spesialenheten av politidistriktets ledelse.

Spesialenheten fant i sin vurdering av saken at det med grunnlag i Regjeringens handlingsplan om vold i nære relasjoner og riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008 om familievold var grunn til å stille spørsmål om politidistriktet hadde evnet å følge opp regjeringens og påtalemyndighetens tiltak mot familievold på et vis som hadde virkning inn i den enkelte sak. Det ble ikke funnet å være grunnlag for straffansvar for enkeltpersoner eller politidistriktet som foretak, men saken reiste etter enhetens vurdering flere spørsmål som burde gjennomgås i læringsøyemed. Da vold i nære relasjoner er et alvorlig og viktig tema i samfunnsdebatten har Spesialenheten i sin årsrapport funnet grunn til å redegjøre noe for saken.

Kvinnen som senere ble drept tok selv kontakt med politiet 12. juni fordi hun fryktet at ektefellen skulle ta med seg deres felles barn til sitt hjemland og ikke returnere til Norge. Kvinnen redegjorde i

en samtale med en erfaren etterforsker for sin situasjon og etterforskeren gjorde flere undersøkelser med henblikk på å kunne bistå kvinnen. Kvinnen gav uttrykk for at hennes ektefelle ikke måtte få kunnskap om at hun hadde kontaktet politiet, og fortalte at han ett år i forveien hadde dyttet henne inn i en vegg. Kvinnen ønsket ikke å anmelde forholdet. Etterforskeren informerte kvinnen om muligheten til å ta tilhold på krisesenter. Det ble også tatt opp med kvinnen at hun kunne vurdere å bo sammen med nære slektninger i en periode. Etterforskeren og kvinnen hadde etter samtalen flere ganger kontakt over telefon. Opplysninger fra samtalen med kvinnen ble av etterforskeren notert i politiets oppdragslogg.

29. juni ble politiet varslet om bråk på kvinnens adresse. Da en patrulje rykket ut var kvinnen, ektefellen og kvinnens far på stedet. Patruljemannskapene tok på stedet avhør av kvinnen og mottok anmeldelse. I avhøret forklarte kvinnen at ektefellen den siste måneden nærmest daglig hadde truet henne med vold og drap. Han hadde ved ett tilfelle sagt

at han ville drepe henne med bruk av kniv. Ved en anledning hadde han brukt vold mot henne. Han hadde da tatt tak i genseren hennes og dyttet henne ned i gulvet. Kvinnen begjærte ektefellen tiltalt og straffet for trusler og vold. Hun samtykket ikke i at saken kunne behandles i konfliktrådet.

Anmeldelsen fra kvinnen ble av patruljen kodet som mishandling i familieforhold med legemskrenkelse, jf. straffeloven (1902) § 219. En etterforsningsleder, som gjennomgikk anmeldelsen før den ble satt ut til etterforskning, vurderte to ganger kodingen av saken og endret den siste gang til legemsfornærmelse, jf. straffeloven (1902) § 228. Truslene var etter dette ikke gjenspeilet i politiets koding av saken.

Ansvar for å følge opp saken ble gitt til en annen etterforsker enn den som snakket med kvinnen 12. juni. Etterforskeren som ble tildelt saken var på ferie da saken ble satt ut til etterforskning. Da etterforskeren kom tilbake fra ferie var det andre oppgaver som ble ansett viktigere å ta tak i. Det ble ikke iverksatt

tiltak fra politiets side før kvinnen 27. juli på eget initiativ kom til politistasjonen for å be om besøksforbud og voldsalarm. Det ble da tatt et kort avhør av henne. I avhøret fortalte kvinnen om frykten for at ektefellen skulle ta med seg barnet til hjemlandet, trusler og voldsepisodene i 2014 og 2015, som politiet allerede var informert om. Kvinnen oppgav at hun var redd for at ektefellen ville gjøre alvor av truslene. Avhøret ble ikke tatt opp på lyd og var ikke spesielt grundig. Etterforskeren la etter avhøret inn bestilling på voldsalarm til kvinnen. Etterforskeren undersøkte ikke om det var notert opplysninger i politiets oppdragslogg som kunne være av interesse.

Etterforskeren varslet etter avhøret en overordnet om saken. Den overordnede utarbeidet da en etterforskningsplan for politiets videre arbeid. Det ble i planen lagt opp til at det skulle opptas ny forklaring fra kvinnen, avhør av ektefellen og avhør av kvinnens foreldre, samt noen øvrige tiltak.

Etterforskeren tok noe tid etter avhøret kontakt med påtaleansvarlig på saken.

(forts.)

VOLD I NÆRE RELASJONER

Resultat av kontakten var at det ble besluttet at saken skulle sendes påtaleansvarlig uten at det ble foretatt ytterligere etterforskningskritt. Ektefellen (mistenkte) ble ikke innkalt til avhør hos politiet. Han ble heller ikke på annet vis orientert av politiet om at de behandlet en anmeldelse mot ham.

Det ble besluttet at ektefellen ikke skulle illegges besøksforbud. Det ble lagt vekt på at han hadde samvær med barnet. Det ble ikke truffet noen formell beslutning om ikke å illegge besøksforbud.

Saken ble fremsendt via den overordnede som hadde laget etterforskningsplanen. Den overordnede gikk da ikke selv inn i saken på ny, men la vekt på den påtaleansvarliges beslutning og at det var travelt på kontoret. Etterforskningsplanen ble følgelig aldri fulgt opp. Ingen av avhørene som inngikk i planen ble gjennomført.

Påtaleansvarlig, som henla saken etter bevisets stilling 15. september, la ved henleggelsen vekt på at det ikke forelå andre bevis for gjentatte trusler og vold

enn kvinnens egen forklaring. Påtaleansvarlig var ikke kjent med at det var opplysninger i oppdragsloggen som kunne være av interesse. Saken ble av den påtalansvarlige oversendt til konfliktrådet med begjæring om mekling mellom kvinnen og ektefellen. Saken ble sendt konfliktrådet selv om kvinnen da hun avga forklaring uttrykkelig hadde gitt uttrykk for at hun ikke samtykket i konfliktrådsbehandling.

Etterforskeren som hadde snakket med kvinnen 15. juni var den ved politistasjonen som hadde ansvar for bestilling og utlevering av voldsalarm. På grunn av etterforskerens ferie ble ikke voldsalarm bestilt før 18. august. Alarmen ble utlevert 27. august. Kvinnen fortalte ved utlevering av voldsalarmen at ektefellen hadde flyttet ut av boligen og at hun ikke trodde at han ville gjøre alvor av truslene om å drepe henne. Da kvinnen ble påminnet muligheten til å ta tilhold på krisesenter sa hun at hun ønsket å bli boende hjemme. I oppdragsloggen ble det notert at voldsalarm er utlevert, at ektefellen hadde flyttet ut og at han fortsatt truer med å ta livet av kvinnen.

Kvinnen tok 4. september selv kontakt med etterforskeren som hadde snakket med henne 15. juni og som senere hadde utlevert voldsalarmen. Hun fortalte da om nye trusler om drap fra ektefellen. Da kvinnen ikke var veldig konkret med hensyn til hva som ble sagt i truslene, ble hun anbefalt å notere hvordan truslene ble framsatt.

23. september tok kvinnen på ny kontakt ved politistasjonen og ba om å få snakke med etterforskeren som hadde utlevert voldsalarmen. Kvinnen fortalte da at hun daglig ble truet av ektefellen om at han skulle ta livet av henne og at hun nå følte seg mer og mer usikker på hva ektefellen kunne være i stand til å gjøre. Han hadde også utført til hennes mor at han kom til å ta livet av henne dersom de ble skilt. Kvinnens mor var svært redd. Kvinnen oppga at hun i sammenheng med skilsmisjonen hadde bistand fra advokat. Opplysningene som kvinnen kom med ble tatt i mot som en ny anmeldelse, som kvinnen 28. september møtte på politistasjonen for å signere. Det ble da avtalt at kvinnen skulle komme tilbake dagen etter og at politiet da skulle sikre og oversette meldinger som kvinnen hadde mottatt fra ektefellen til sin mobiltelefon.

Kvinnen tok på ny opp spørsmålet om ektefellen kunne ilegges besøksforbud. Etterforskeren bestemte seg for å vente til neste dag med å ta opp med den påtaleansvarlige, som tidligere hadde vurdert spørsmålet om besøksforbud, om ektefellen nå skulle ilegges slikt forbud.

Kvinnen ble drept av sin ektefelle i sitt hjem om kvelden 28. september. Både kvinnen og ektefellen hadde få dager før drapet fant sted vært i møter med konfliktrådet.

Spesialenheten la i sin vurdering av politiets opptreden til grunn at anmeldelsen og opplysningene fra kvinnen var av en karakter som omfattes av Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner og riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008 om familievold. Det går av rundskrivet fram at det blant annet gjelder vold, tvang, trusler og frihetsberøvelse. I følge rundskrivet er høy kvalitet og god framdrift meget viktig i familievoldssaker. Riksadvokaten skriver også at etterforskningen i alminnelighet bør legges opp bredt, og at saker om familievold krever aktiv påtaleledelse og nært samarbeid mellom etterforsker og påtaleansvarlig.

Spesialenheten mente i sin vurdering av saken at den reiste spørsmål om politiet i sin håndtering av opplysninger om vold og trusler om vold mot kvinnen hadde ivarett sitt ansvar for å forebygge kriminalitet, og om behandlingen av saken hadde skjedd i henhold til riksadvokatens kvalitetskrav. Saken ga videre grunn til å stille spørsmål om kvinnen fra politiet fikk den beskyttelsen hun hadde krav på i situasjonen. Det ble vedrørende kvinnens krav om beskyttelse vist til Høyesteretts avgjørelse i Rt. 2013 s. 588.

Spesialenheten gav uttrykk for at etterforskningen av anmeldelsen politiet mottok i sammenheng med utrykningen 29. juni, i lys av riksadvokatens direktiver, fremstod som svak. Framdriften i politiets arbeid var i stor grad initiert av kvinnen selv og opplysningene om trusler fikk under etterforskningen og den påtalemessige behandlingen av saken ikke nødvendig oppmerksomhet. Spesialenheten stilte blant annet spørsmål ved at politiet ikke avhørte ektefellen og at det ble overlatt til konfliktrådet å gjøre ham kjent med at kvinnen hadde

anmeldt ham til politiet. Verken etterforskeren på saken eller påtaleansvarlig hadde særlig erfaring fra arbeid med eller kunnskap om saker om familievold. Politiets arbeid i saken var utilstrekkelig koordinert. I stedet for å gripe fatt i arbeidet med anmeldelsen med effektivitet og høy kvalitet, gjorde politiet før henleggelse lite for å klargjøre forhold omkring truslene og hvilken risiko som var forbundet med dem.

Etterforskeren som hadde kontakt med kvinnen i perioden rett forut før drapet virket å ha vært engasjert og til god støtte for kvinnen. Etter Spesialenhetens vurdering burde denne etterforskeren - slik saken hadde utviklet seg - ikke alene ha hatt ansvar for å vurdere hvilken risiko som var forbundet med truslene og hvordan politiet skulle forholde seg.

Stillingen som familievoldskordinator i politidistriktet var da saken ble behandlet, ubesatt. Personen som tidligere hadde hatt stillingen forklarte i avhør hos Spesialenheten at stillingen stort sett hadde bestått i å utføre oppgaver på strategisk nivå i politidistriktet og at koordinatoren i liten grad hadde bidratt inn i arbeidet med enkeltsaker ved stasjonene.

■

UTLEVERING AV BILDEOPPTAK TIL MEDIA

Spesialenheten har i 2016 behandlet saker om politiets utlevering av bilde- og videoopptak til media. Sakene har vært vurdert etter straffelovens bestemmelse om brudd på taushetsplikt.

Ansatte i politiet og påtalemyndigheten er underlagt taushetsplikt etter politiregisterloven § 23, som bestemmer at de plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger i straffesaker om noens personlige forhold.

Politiregisterloven § 34 første ledd og politiregisterforskriften § 9-8 gir regler om utlevering av opplysninger til allmennheten fra en straffesak. Slik utlevering kan kun gjøres når dette er nødvendig for å ivareta straffeforfølgningens allmennpreventive virkning, for offentlig kontroll med myndighetsutøvelsen og for å gi saklig og nøktern informasjon om hendelser av allmenn interesse. Det kan også gis opplysninger med det siktemål å bidra til oppklaring av lovbrudd.

Opplysninger som utleveres til allmennheten i straffesak skal gis i en refererende og nøktern form, uten vurderende kommentarer. De skal ha som formål å medvirke til en saklig og nøktern omtale i massemedia om straffeforfølgning og behandling av straffesaker. Videre skal formålet være å korrigere uriktigheter

eller usanne rykter, skape nødvendig balanse i en omtale, advare mot fare og å oppklare lovbrudd. Opplysninger som lett kan røpe identitet skal ikke utleveres med mindre dette er påkrevd ut fra formålet med meddelelsen, eller navnet allerede må antas å være velkjent i forbindelse med saken, eller nærmere identifisering er nødvendig for å unngå at mistanke kan rettes mot uskyldige.

En av sakene som ble avgjort i 2016 gjaldt et ektepar som anmeldte politiet for å ha utlevert foto- og videomateriale fra spaning på dem i forbindelse med en sak om trygdebedrageri. Materialet ble publisert både i en nettavis og i et nyhetsinnslag på NRK Dagsrevyen. Selv om ansikter og registreringsnummer var sladdet, ble de kjent igjen og mottok flere ubehagelige reaksjoner. I forkant av rettssaken mot ekteparet, hadde en polititjenesteperson utlevert til journalister i en lokalavis og til NRK en video og enkelte fotografier fra spaning. Det var som forutsetningen for utleveringen satt at materialet skulle sladdes slik at ekteparet ikke var gjenkjennelige, og at det ikke skulle publiseres før rettssaken

var startet. Rettssaken ble utsatt, men materialet ble likevel publisert samme dag. Da ekteparet tok opp forholdet med den påtaleansvarlige på saken, opplyste vedkommende at han ikke var kjent med utleveringen.

Spesialenheten viste i sin vurdering av saken til at når politiet gir informasjon til media, må allmenhetens behov for opplysninger veies opp mot hensynet til personvernet til den/de opplysningene angår. Slik regelverket er utformet har politiet, ved utlevering av dokumenter i en verserende straffesak, selv et ansvar for at materialet presenteres uten identifiserende kjennetegn. Dersom identifiserende kjennetegn ikke kan/bør gis ut, f.eks. fordi opplysningene ikke allerede er kjent, må hovedregelen være at politiet selv besørger nødvendig sladding. Samme vurdering anses blant annet lagt til grunn av Høyesterett i sak hvor Spesialenheten for politisaker ble pålagt å utlevere til NRK anonymiserte opptak fra overvåkningskamera ved Oslo legevakt. Det vises til Rt. 2015 s.1467.

Behovet for sladding før utlevering må gjelde alt billedmateriell. Det sentrale spørsmålet er om materialet inneholder identifiserende kjennetegn eller ikke.

Spesialenheten la til grunn at saken hadde offentlig interesse og at det fra politiets side var ønskelig med medieomtale av saken og etterforskningsmetodene i forebyggende øyemed. Spesialenheten mente at det ved utleveringen av materialet ble begått brudd på lovbestemt taushetsplikt, men at polititjenestepersonen ikke hadde

opptrådt grovt uaktsomt. Det ble i vurderingen sett hen til at utleveringen skjedde under en klar forutsetning om anonymisering. Ved vurderingen av polititjenestepersonens opptreden ble det også lagt til grunn at vedkommende handlet ut fra en overbevisning om at det blant vedkommendes overordnede ikke var innvendinger til at materialet ble utlevert til media. Det var heller ikke gitt føringer fra overordnede om hvordan utlevering burde skje. Saken ble henlagt etter bevisets stilling og sendt til politimesteren for administrativ vurdering.

En annen sak Spesialenheten avgjorde i 2016 gjaldt en person som ble pågrepet på bopel siktet for å ha skrevet hatefulle ytringer. Under pågripelsen var et tv-team til stede og filmet både pågripelsen og siktedes bopel. Pågripelsen var hovedoppslag i en nyhetssending samme kveld. Personen som ble pågrepet anmeldte politiet for brudd på taushetsplikt.

Spesialenheten la til grunn at gjennomføring av pågripelse av en person er et forhold som er underlagt taushetsplikt etter politiregisterloven § 23. Videre ble det vist til at politiet skal opptre slik at den som er gjenstand for inngrep ikke utsettes for offentlig eksponering i større grad enn gjennomføringen av tjenestehandlingen krever, jf. politiloven § 6 tredje ledd.

Det ble vist til politiinstruksen § 5-5 tredje ledd som sier at politiet, med de begrensninger som følger av lov, og så langt det ellers finnes mulig og tjenestemessig forsvarlig, på forespørsel skal gi

allmenheten og massemedia opplysninger om etaten og dens arbeid.

Spesialenheten fant ikke at påtaleansvarlig i politiet, ved å la tv-temaet være tilstede og filme pågripelsen, hadde overtrådt straffelovens bestemmelser om brudd på taushetsplikt. Unntaket i politiregisterloven § 34, jf. politiregisterforskriften § 9-8, ble ansett å komme til anvendelse.

Spesialenheten viste særlig til at rapporten var saklig og nøktern. Det ble i hovedsak filmet føtter og kun en liten del av inngangspartiet, slik at personvernens hensyn etter Spesialenhetens syn ble ivaretatt. Videre ble formålet, nemlig å synliggjøre at politiet tok tak i problemet med hatefulle ytringer, for nettopp å fremme alminnelig lovlighet på dette området, vektlagt som et formål som omfattes av politiregisterforskriften § 9-8 første ledd nr. 4. Saken ble henlagt som intet straffbart forhold anses bevist.

■

INTERNASJONALT SAMARBEID 2016

Spesialenheten blir jevnlig invitert til å delta i ulike internasjonale fora.

Nordisk samarbeidsmøte

Den svenske myndigheten med ansvar for etterforskning av straffbare forhold begått av ansatte i politiet, Avdelingen för särskilda utredningar, inviterte i oktober 2016 ledere i tilsvarende myndigheter i andre nordiske land til et møte i Stockholm. På møtet deltok i tillegg til det svenske vertskapet representanter fra Den uafhængige politiklagemyndighed (DUF) i Danmark, Riksadvokaten i Finland og Spesialenheten for politisaker i Norge. Fra Spesialenheten deltok sjef Jan Egil Presthus. Møtet ble blant annet brukt til å presentere respektive lands etterforskningsordninger og til å diskutere muligheter for å tilby praksisopphold/

utveksling for medarbeidere i annet nordisk land. DUF påtok seg oppgaven med å utarbeide en samlet skriftlig presentasjon av de nordiske lands ulike ordninger. Det var enighet om å møtes på nytt i Oslo i 2017.

European partners against corruption (EPAC)

Spesialenheten har siden 2006 deltatt i EPACs årlige konferanser. Konferansen i 2016 ble holdt i Latvia. Hovedtemaet for konferansen var antikorrupsjonsarbeid i offentlig forvaltning og i politiet.

Internasjonalt seminar om internkontroll av politiet i Montenegro

Spesialenheten deltok etter ønske fra Senter for integritet i forsvarssektoren (CIDS – the Norwegian Centre for Integrity in the Defence Sector) i desember 2016 på et seminar arrangert av innenriksdepartementet i Montenegro om internkontroll i politiet.

Formålet med seminaret var å samle representanter fra ulike internkontrollorganisasjoner, samt eksperter fra internasjonale organisasjoner, for å utveksle

synspunkter blant annet på organisasjonsmodeller, i arbeidet med kontroll av politiet, beste praksis og erfaringer. Etterforskningsleder Helle Gulseth deltok fra Spesialenheten. I tillegg til Norge, presenterte Montenegro, Serbia og Ungarn sine modeller. Videre ga en representant fra the Belgrade Institute of Comparative Law en presentasjon av internasjonale standarder.

Øvrige deltakere på seminaret var ledelsen av internkontrollenheten i Montenegro, the Director of Integrity i det montenegrinske innenriksdepartementet, representanter fra en arbeidsgruppe i innenriksdepartementet tilknyttet Integrity, en representant fra påtalemyndigheten, lederen av The Oversight Parliamentary Committee i Montenegro, sjefen på Politihøgskolen, samt to representanter fra OSSE.

Erfaringene fra seminaret er tenkt brukt videre av det montenegrinske innenriksdepartementet og CIDS ved utvikling og styrking av internkontrollenheten i Montenegro.

Hypoteser i etterforskningen

KUNNSKAP OM ANDRE KULTURER

I etterforskningen av et straffbart forhold vil det ofte være nødvendig å starte arbeidet ut fra flere mulige forklaringsmodeller.

En hypotese er en gjetning, antagelse eller forklaring som synes rimelig ut fra foreliggende kunnskap, og som man forsøker å avkrefte eller bekrefte.

I noen politietterforskninger som Spesialenheten har gjennomgått i behandlingen av anmeldelser inngitt til enheten, fremgår at politiet har hatt hypoteser eller vurderinger i etterforskningen som har knyttet seg til involverte personers kulturelle bakgrunn. Spesialenheten anser at slike hypoteser eller vurderinger i noen sammenhenger kan ha innvirket på politiets arbeid, uten at de har vært tilstrekkelig kunnskapsbasert. Spesialenheten vet ikke om dette er noe som kan gjenfinnes i mange politietterforskninger. Enheten finner allikevel grunn til å nevne sin observasjon som et mulig grunnlag for refleksjon og læring blant personell med etterforskningsoppgaver.

I etterforskningen av et mulig drap hadde politiet lenge en hypotese om at avdødes nærmeste pårørende kunne ha påvirket åstedet begrunnet i sin religiøse og kulturelle tilhørighet. Det ble

gjort lite for å klargjøre om det fantes et grunnlag for hypotesen, selv om det neppe ville ha vært særlig krevende å innhente opplysninger som kunne bekrefte/avkrefte om det var det. Pårørendene ble heller ikke gjort kjent med at politiet hadde en slik hypotese.

I etterforskningen av en anmeldelse av vold og trusler om vold i en sak hvor trusselutøveren senere drepte anmelder, var politiet usikker på om truslene - de involverte personenes kulturelle tilhørighet tatt i betraktning - kunne forstås med samme grad av alvor som om de samme truslene hadde vært framsatt av personer med en norsk kulturbakgrunn. Det ble ikke gjort noe for å bekrefte/avkrefte grunnlaget for usikkerheten.

■

TAUSHETSBRUDD BEGÅTT VED Å GI OPPLYSNINGER TIL FAMILIE ELLER BEKJENTE

Spesialenheten behandler flere anmeldelser der ansatte i politiet anklages for å ha gitt opplysninger undergitt taushetsplikt til familiemedlemmer eller andre nære bekjente.

Slike anmeldelser blir oftest inngitt av personer som har blitt kjent med opplysninger i tredje hånd, fordi den som har mottatt opplysninger har fortalt videre hva han/hun har fått høre om noens befattning med politiet. Anmeldelser blir i noen tilfeller også inngitt av den som har mottatt opplysningene. Som regel skjer det i sammenheng med at det har oppstått en konflikt mellom anmelder og den som er ansatt i politiet.

En tjenesteperson (A) med lederoppgaver fortalte i en lunsjsamtale sin politikollega (B), som hadde en lignende lederrolle ved en annen politistasjon, at hun var kjent med at en ny medarbeider (C) hos B har en samboer (D) som er anmeldt for familievold. A hadde blitt kjent med dette i sammenheng med et dommeravhør. D ble senere kjent med samtalen og anmeldte A for brudd på taushetsplikt. Spesialenheten henla saken etter bevisets stilling. Riksadvokaten omgjorde henleggelsen og besluttet at A skulle ilegges et forelegg med bot på kr 5 000. Riksadvokaten påpekte at A ikke hadde et tjenestemessig behov for å gi opplysningene og at B ikke hadde

et tjenestemessig behov for å motta dem. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson som var hjemme på grunn av sykdom leste i politiets oppdragslogg at politiet, pga. mistanke om ulovlig alkoholsalg, spanet på en bolig i hans nærområde. Tjenestepersonen orienterte sin ektefelle om det han leste. Ektefellen fortalte det videre slik at personer som var mistenkt ble varslet. Polititjenestepersonen ble i tingretten dømt til å betale en bot på kr 13 000.

En ung kvinne varslet i en bekymringsmelding til Politihøgskolen om at hennes tidligere kjæreste, som var politistudent, hadde sendt henne bilder fra arbeidssituasjoner ved bruk av mobilapplikasjonen Snapchat. Hun oppga videre at hun hadde sett bilder fra polititjenesten som studenten hadde delt med sin bror, som også arbeidet i politiet. Kvinnen mente flere av bildene kunne røpe personopplysninger. Det gjaldt blant annet bilder fra trafiktkontroller og bilder av politiloggen. Kvinnen oppga også at brødrene i hennes nærvær hadde en dialog om forhold i politiet som hun

oppfattet som upassende. Studenten erkjente i avhør hos Spesialenheten å ha sendt bilder, men avviste at han hadde formidlet opplysninger som var undergitt taushetsplikt. Bildene var slettet og kunne ikke gjenopprettes. Saken ble henlagt etter beviset stilling. Politihøgskolen ble anmodet om å følge opp saken administrativt.

En kvinne, som tidligere hadde vært samboer med og hadde barn sammen med en polititjenesteperson, varslet hans arbeidsgiver om at han flere ganger hadde gitt opplysninger om tjenesten til henne. Hun oppga blant annet at han kunne fortelle ting som var undergitt taushetsplikt om personer de observerte når de var sammen. Kvinnen oppga også at han i sammenheng med et hussalg hadde fortalt et familiemedlem at kjøperen var domfelt en rekke ganger. Spesialenheten avhørte kvinnen og polititjenestepersonen og henla saken som foreldet. Hendelsene hun forklarte seg om hadde skjedd for flere år siden. Anklagen knyttet til huskjøperen ble henlagt etter bevisets stilling. Riksadvokaten ba ved behandling av klage over

henleggelsen om at det ble undersøkt grundigere om polititjenestepersonen hadde søkt på huskjøperen i politiets registre. Riksadvokaten opprettholdt allikevel senere henleggelsen av saken, men uttalte i den sammenheng:

«Påstander om polititjenestepersoners uberettigede søk i politiregistrene samt brudd på taushetsplikt må etterforskes grundig, herunder ved innhenting av søkshistorikk og opplysninger i PO mv. Politiet registrerer og har tilgang til en rekke svært sensitive opplysninger. Skal politiet beholde en vid adgang til opplysninger, er det nødvendig med tillit til at opplysningene kun brukes for de formål de er tiltenkt. Slik tillit er også en forutsetning for å kunne be om å få tilslutning til utvidede hjemler og metodetilgang for politiet i framtiden.»

Å gi opplysninger undergitt taushetsplikt til familiemedlemmer eller andre nære bekjente er straffbart. En polititjenesteperson som bryter sin taushetsplikt svekker tilliten til politiet og setter seg selv i en sårbar posisjon.

BRUK AV BODY CUFF PÅ INNSATTE I POLITIARREST

Spesialenheten har i 2016 hatt til behandling to saker som gjelder politiets bruk av body cuff på innsatte i politiarrest. Body cuff omtales også som «ledsagerutstyr».

I sammenheng med Spesialenhetens saksbehandling ble det rettet en henvendelse til Politidirektoratet med spørsmål om godkjenningen av slikt utstyr.

Politidirektoratet har i sitt svar til Spesialenheten 14. november 2016 vist til at body cuff er et håndjernsbasert beltesystem utviklet for å kontrollere/håndtere særlig vanskelige personer, og at det av politidistrikter og særorganer kan anskaffes gjennom Politiets Fellestjenester. Body cuff er et magebelte sammenkoblet med håndjern og fotjern. Politidirektoratet godkjente i 2011 utstyret for bruk av Politiets utlendingsenhet i forbindelse med uttransporter. Utstyret ble 5. juni 2012 godkjent av Politidirektoratet for generell bruk i politiet. Utstyret kan i følge direktoratets svar til Spesialenheten således også benyttes i politiarrester, forutsatt at vilkårene i politiinstruksen § 3-2 og politiloven § 6 er oppfylt.

Sakene Spesialenheten har hatt til behandling gjelder hendelser i arrester i Vest politidistrikt (mars 2015) og Sør-Øst politidistrikt (mars 2016). Ved begge

hendelsene har innsatte i politiarrest som har vært påført body cuff delvis klart å frigjøre seg fra utstyret. De var da frigjøringen fant sted ikke undergitt kontinuerlig tilsyn. Etter frigjøringen har låsedelen, som består av metall, vært benyttet til å svinge rundt og slå med. Ved begge hendelsene ble det begått betydelig skadeverk og det var for personell i arresten krevende å få kontroll på situasjonen. Ved en av hendelsene måtte flere tjenestepersoner med hjelm og skjold gå inn på cellen for å få kontroll på den innsatte.

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse har i rapport datert 23. mai 2016 fra besøk i sentralarresten i Bergen, opplyst at politidistriktet har tilgang til body cuff og at dette unntaksvis benyttes i arresten for å unngå selvskading. I følge rapporten har politidistriktet ingen samlet oversikt over bruken.

Sivilombudsmannen skriver forøvrig at arrestant som er påført body cuff skal ha kontinuerlig tilsyn i rommet og at det tas kontakt med legevakt. «Bakgrunnen for

dette er at body cuff kan brukes slik at den passiviserer både ben og armer og derfor kan innebære tilsvarende helse- risiko som en belteseng eller tvangstrøye.»

I en av sakene Spesialenheten har hatt til behandling oppfattes ikke bruken av body cuff å ha vært begrunnet i frykt for selvskading, men i at den innsatte hadde en aggressiv opptreden mot politiet.

Spesialenheten mener erfaringene fra sakene kan gi grunn til å stille spørsmål om hvor egnet det aktuelle utstyret er for bruk i arrest. I tillegg til den risiko som er påpekt av Sivilombudsmannen, anses muligheten for frigjøring både å kunne innebære risiko for selvskading og risiko for skade på politiets personell. Spesialenheten mener også det kan stilles spørsmål ved at direktoratet har lagt til rette for bruk av et så inngripende virkemiddel i arrester uten at det samtidig ble gitt instruks om bruk, tilsyn og risikofaktorer, eller informasjon om at det før bruk lokalt må utarbeides instruks om dette. Verken Vest politidistrikt eller Sør-Øst politidistrikt hadde på tidspunktet for hendelsene instruks.

Spesialenheten har i dag ingen nærmere kunnskap om hvor ofte body cuff er i bruk i norske politiarrester. Enheten vet heller ikke om flere politidistrikt enn Vest politidistrikt praktiserer et krav om kontinuerlig tilsyn.

Saken fra Vest politidistrikt ble avgjort av Spesialenheten i 2016. Det ble ikke funnet å være grunnlag for straffansvar for ansatte i politidistriktet eller foretaket. Saken ble oversendt politidistriktet til administrativ vurdering. Kopi av enhetens vedtak ble sendt til Politidirektoratet. Behandlingen av saken fra Sør-Øst politidistrikt er ikke avsluttet.

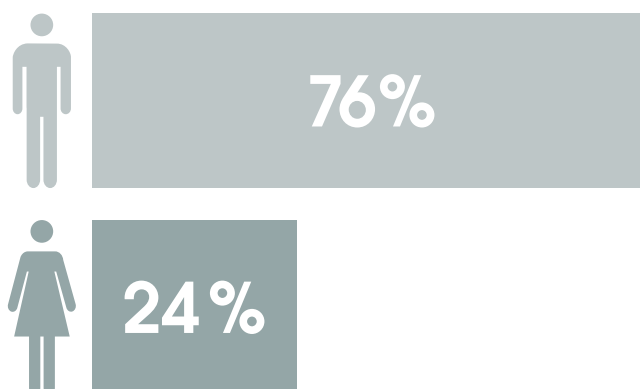
■

STATISTIKK 2016

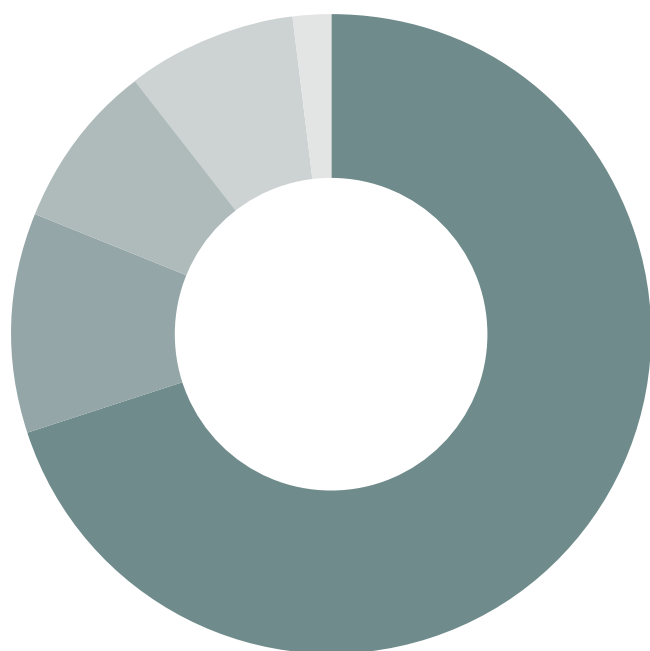
REGISTRERTE ANMELDELSER

ANMELDERE (kjønnsfordeling)

HVEM ER ANMELDERE?

Fornærmet

71 %

Fornærmet v/advokat

11 %

Politidistriktet selv

9 %

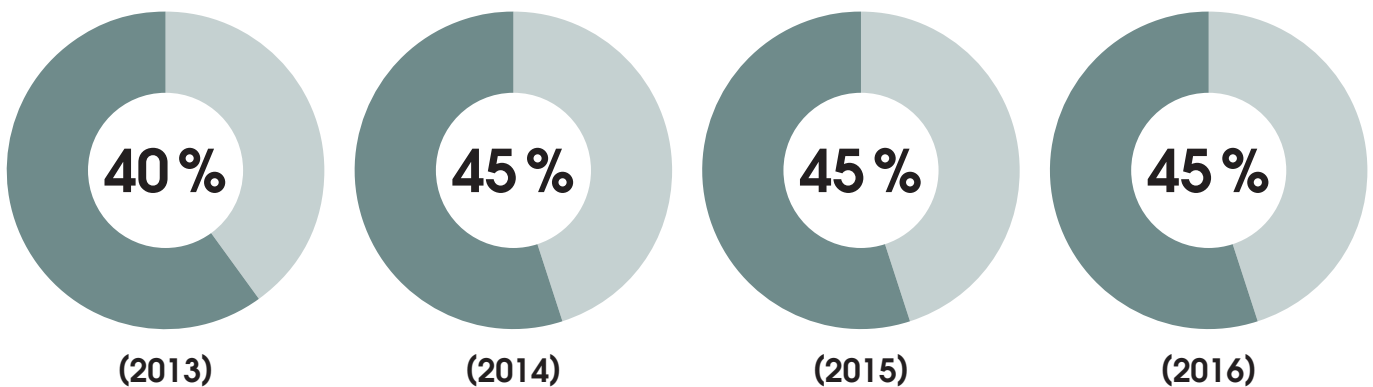
Andre (f.eks. vitner til hendelser)

8 %

Spesialenheten selv

1 %

IKKE RIMELIG GRUNN TIL Å ETTERFORSKE (Grafer viser andel henlagt uten etterforsking)

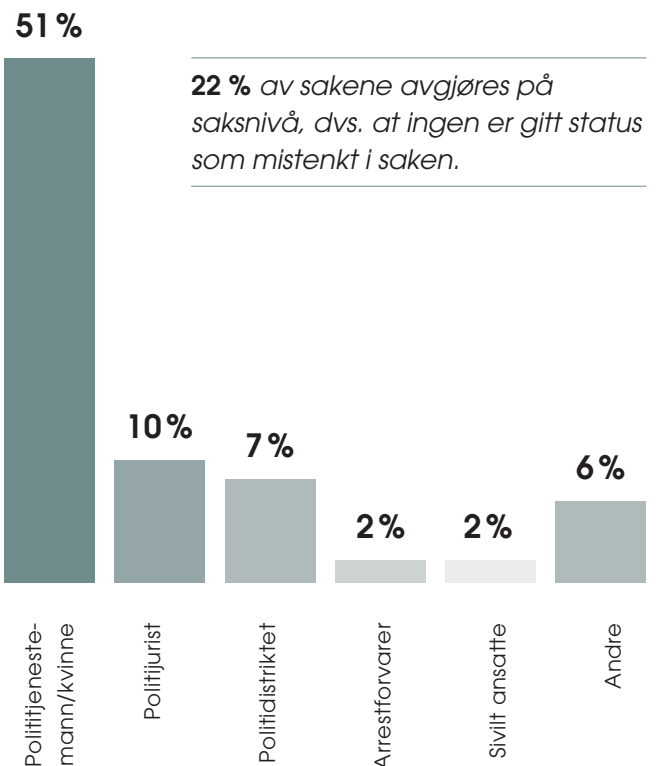

Spørsmålet om det skal iverksettes etterforsking er av skjønnsmessig karakter. I følge straffeprosessloven § 224 foretas etterforsking når det som følge av anmeldelse eller andre omstendigheter er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige. Ved vurderingen av om det er rimelig grunn til å iverksette etterforsking, vil sentrale momenter være sannsynligheten for at det har funnet sted en eller flere straffbare handlinger, hvor alvorlige de eventuelle straffbare handlinger antas å være og en konkret saklighetsvurdering.

Spesialenheten har en lav terskel for å iverksette etterforsking. At Spesialenheten henlegger 45 % av sakene uten etterforsking skyldes blant annet at mange anmeldelser gjelder fullt ut lovlige tjenestehandlinger og at en del anmeldelser er klart usaklige eller helt uten begrunnelse. Spesialenheten mottar også anmeldelser hvor anmelder åpenbart har som motiv å hindre politiets arbeid i en pågående etterforsking. Selv om saken henlegges uten etterforsking, er det som regel gjort en del undersøkelser og det skrives et skriftlig begrunnet vedtak.

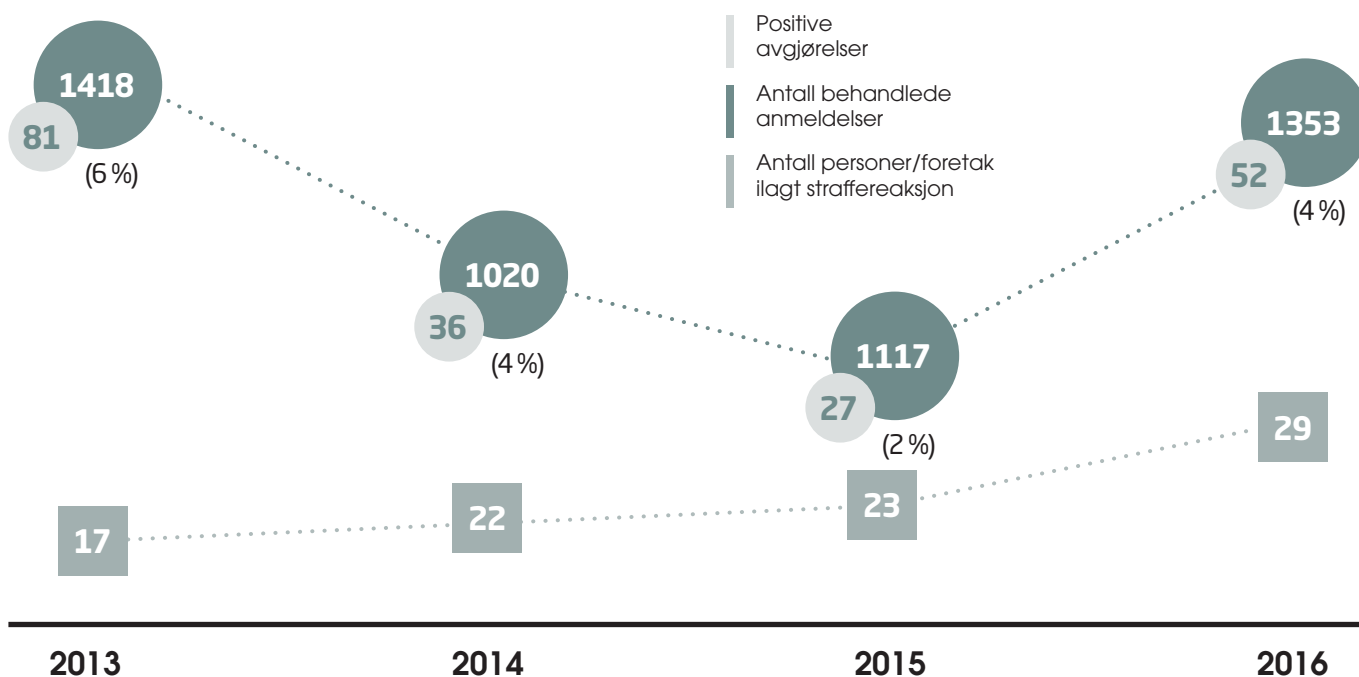
Sammendrag av alle avgjørelser legges ut på www.spesialenheten.no

HVEM ER ANMELDT / MISTENKT?

STATISTIKK 2016

POSITIVE PÅTALEAVGJØRELSE

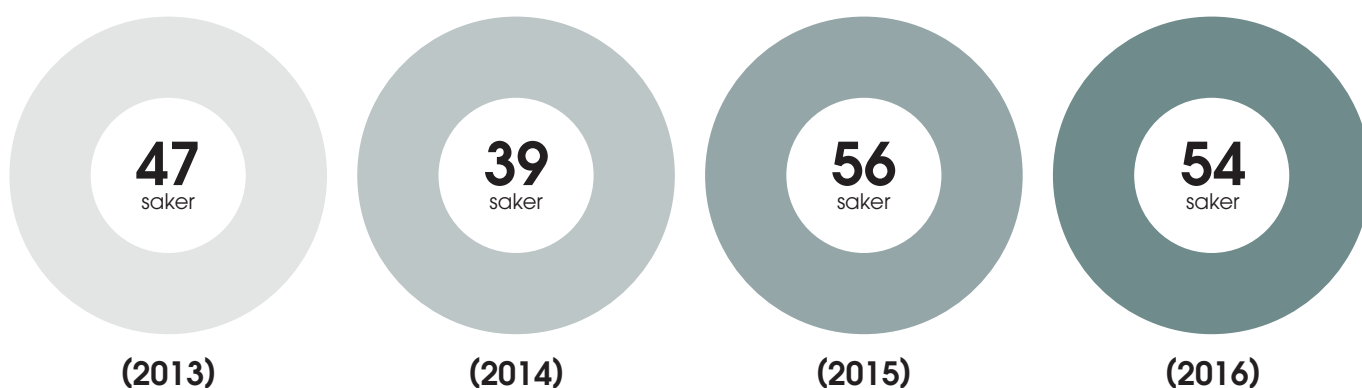

I 2016 ble det i 52 av 1353 behandlede anmeldelser reagert med forelegg, tiltale eller påtaleunntatelser (4%). Det var i alt 29 personer som ble ilagt en straffereaksjon. Sakene er nærmere omtalt på side 24-27.

Spesialenheten må som påtalemyndighet avgjøre saker i samsvar med rammer som følger av lovgivning og rettspraksis. Politiet har gjennom lovgivningen vide fullmakter, blant annet til å bruke makt for å gjennomføre tjenesteoppdrag.

Både lovgiver og domstolene har slått fast at politiet skal ha et bredt rom for feilvurderinger før straff kommer til anvendelse på en ellers lovlig tjenestehandling. Straffansvar skal vurderes ut i fra tjenestepersonens oppfatning av situasjonen der og da.

ADMINISTRATIVE VURDERINGER (Saker sendt politimester/sjef for særorgan - les mer på sidene 32 og 33)

KLAGER TIL RIKSADVOKATEN

203

Riksadvokaten har i 2016 behandlet 203 klager over Spesialenhetens avgjørelser.

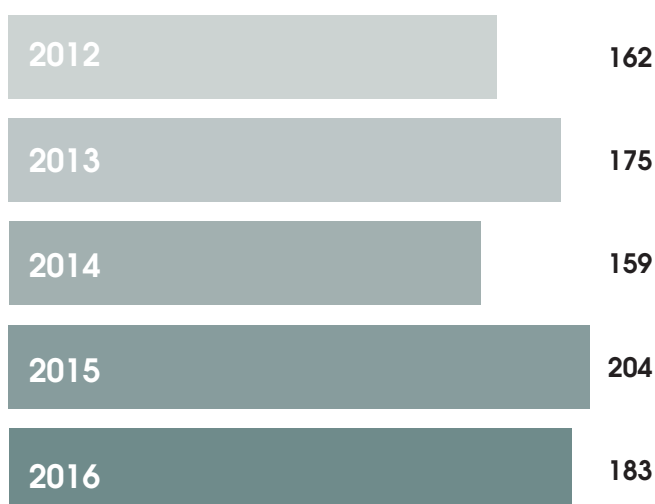
190

Spesialenhetens vedtak opprettholdes i 190 av sakene. Riksadvokaten har i åtte saker endret henleggelsesbegrunnelsen. I fire saker som er henlagt av Spesialenheten har Riksadvokaten beordret ytterligere etterforskning. I en sak som var henlagt av Spesialenheten har Riksadvokaten bedt om at det utferdiges forelegg.

21%

Andelen klager utgjør 21 % av påtaleavgjorte saker i 2016.

SAKSBEHANDLINGSTID (dager)

Spesialenhetens mål er at gjennomsnittlig saksbehandlingstid ikke skal overskride 150 dager.

POSITIVE PÅTALEAVGJØRELSE 2016

I 2016 ble det i 52 av 1353 behandlede anmeldelser reagert med tiltale, forelegg eller påtaleunntatelse. Det var i alt 29 personer (ingen foretak) som ble ilagt en straffereaksjon.

NARKOTIKAKRIMINALITET OG KORRUPSJON

- En polititjenesteperson ble 6. februar 2016 etter ordre fra riksadvokaten tiltalt for medvirkning til innførsel eller forsøk på innførsel av et meget betydelig kvantum narkotika, jf. straffeloven (1902) § 162 første ledd, jf. tredje ledd, jf. femte ledd. Etter riksadvokatens orde ble polititjenestepersonen også tiltalt for grov korrupsjon, jf. straffeloven (1902) § 276 b, jf. § 276 a første ledd bokstav b. Tiltalen for korrupsjon gjelder at han i anledning av sin stilling som polititjenestemann skal ha mottatt penger og andre økonomiske fordeler fra en medtiltalt til en samlet verdi av minst 2,1 millioner kroner. Tiltalen omfatter også flere overtredelser av våpenloven. Hovedforhandling i saken startet i Oslo tingrett i januar 2017.

SEKSUALLOVBRUDD

- En polititjenesteperson ble 4. april 2016 tiltalt av Spesialenheten for ved to tilfeller å ha skaffet seg seksuell omgang ved misbruk av stilling, jf. straffeloven (1902) § 193, og overtredelser av straffeloven (1902) §§ 201 bokstav b) og § 324. Tiltalte kom gjennom sitt arbeid i kontakt

med kvinner som befant seg i en sårbar situasjon. Da den ene kvinnen innga en anmeldelse ved politistasjonen kom tiltalte med seksuelle hentydninger og fulgte opp med en rekke sms-er med ønske om å komme på besøk. Da han påfølgende dag oppsøkte kvinnen i hennes bolig hadde han seksuell omgang med henne. Den andre kvinnen var i Norge for å hente urnen til sin nylig avdøde ektefelle da tiltalte gjennom tjenesten kom i kontakt med henne. Tiltalte ba kvinnen møte ham og foreslo da de møttes at de skulle ha seksuell omgang. Grunnlaget knyttet til overtredelsen av § 201 b) gjaldt at tiltalte i sms-er som han hadde sendt til en ung arbeidskollega spurte om hun ville ha massasje, om hun var barbert nedentil og om de skulle dusje sammen. Tiltaleposten for overtredelse av § 324 gjaldt at tiltalte uten foranledning sendte sms-er til en kvinne som hadde hatt befatning med politiet fordi hun blant annet hadde anmeldt sin nylig utflyttede samboer. I sms-ene ba tiltalte blant annet om å få komme på besøk og om at kvinnen sendte ham bilder av seg selv i bikini.

VOLDSLOVBRUDD

- En arrestforvarer ble 25. januar 2016 ilagt et forelegg på kr 10 000 for overtredelse av straffeloven (1902) § 228 første ledd. En person som hadde vært innsett i politiarrest nektet å forlate arresten og måtte av flere tjenestepersoner med makt føres ut av arrestlokalet. Da personen utenfor arrestlokalet var i ferd med å reise seg opp, rettet arrestforvareren et spark mot personen og slo flere slag mot hans hode. Arrestforvareren anførte at han oppfattet at personen var i ferd med å gå til angrep på han, at han selv følte stor frykt og handlet i nødverge. Det forelå etter Spesialenhetens vurdering ingen trussel som kunne berettige bruk av spark og slag. Forelegget er vedtatt.

- En polititjenesteperson ble etter ordre fra riksadvokaten 17. november 2016 ilagt forelegg på kr 15 000 for overtredelse av straffeloven (1902) §§ 288, første ledd og 325 nr. 1, samt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. Polititjenestepersonen kjørte uniformert patruljebil da han ble oppmerksom på en motorsykkel med fører og passasjer. Kjennermerket på motorsykkelen var ikke synlig og polititjenestepersonen bestemte seg for å stanse den for kontroll. Det ble gitt tegn om stans ved bruk av blålys. Føreren av motorsykkelen bremsset ned på vegskulderen og passasjeren hoppet av. Da polititjenestepersonen oppfattet at føreren av motorsykkelen forsøkte å unndra seg kontrollen ved å løpe i gang igjen motorsykkelen for start, valgte polititjenestepersonen å stanse han ved å kjøre patruljebilen inn i motorsykkelens venstre side. Sykkelen veltet ut på siden av veien, og føreren falt av og fikk et brudd i venstre ben ved sammenstøtet med bilen. Forelegget er ikke vedtatt.

UFORSIKTIG OMGANG MED SKYTEVÅPEN

- En polititjenesteperson ble 22. januar 2016 ilagt et forelegg på kr 10 000 for ved bruk eller behandling av skytevåpen å ha gjort seg skyldig i uforsiktig atferd egnet til å volde fare for andres liv, jf. straffeloven (1902) § 352 første ledd annet straffalternativ. Polititjenestepersonen oppholdt seg på vaktleders kontor da han førte en finger ned i pistolhylsteret som han bar på hoften. I det han trakk hånden til seg gikk det av et skudd. Prosjektilet gikk ned i gulvet og opp i en vegg før det traff en kollega i baken. Forelegget er vedtatt.

- En polititjenesteperson ble 15. februar 2016 ilagt et forelegg på kr 10 000 for å ha brukt skytevåpen på en uforsiktig måte som var egnet til å volde fare for andres liv eller helse, jf. straffeloven (2005) § 188. Polititjenestepersonen førte i sammenheng med en anmodning om kontroll av pistolhylstre en finger ned mellom hylsteret og pistolen, som en kollega bar på hoften, og trakk av. Han hadde på forhånd ikke forvisset seg om at våpenet var uladd. En annen kollega som var til stede ble truffet i magen av et fragment fra kulen eller materiale som kulen traff. Forelegget er vedtatt.

- En polititjenesteperson ble 17. februar 2016 ilagt et forelegg på kr 12 000 for å ha brukt skytevåpen på en uforsiktig måte som var egnet til å volde fare for andres liv eller helse, jf. straffeloven (2005) § 188. Polititjenestepersonen førte i sammenheng med en anmodning om kontroll av pistolhylstre en finger ned mellom hylsteret og pistolen som en kollega bar på hoften og trakk av. Han hadde på forhånd ikke forvisset seg om at våpenet var uladd. Skuddet som gikk av traff kollegaen ca. 46 cm over hæl-

len, med utskuddsåpning ca. 22 cm over hælen. Forelegget er vedtatt.

- En polititjenesteperson ble 24. mai 2016 ilagt et forelegg på kr 10 000 for å ha brukt skytevåpen på en uforsiktig måte som var egnet til å volde fare for andres liv eller helse, jf. straffeloven (2005) § 188. Inne på et våpenrom rettet han en pistol mot en trehyll, tok ladegrep og trakk av. Kulen gikk gjennom en vegg og inn på et pikettrom, gjennom nakkestøtten på en stol og videre inn i et annet rom hvor den stanset i en reol. Polititjenestepersonen hadde på forhånd ikke forvisset seg om det ikke var et skarpt skudd i kammeret. Forelegget er vedtatt.

- En polititjenesteperson ble 18. juli 2016 ilagt et forelegg på kr 10 000 for å ha brukt skytevåpen på en uforsiktig måte som var egnet til å volde fare for andres liv eller helse, jf. straffeloven (2005) § 188. Polititjenestepersonen rettet en MP5 mot veggen til et utstysrom, tok ladegrep og trykket på avtrekkeren. Kulen gikk gjennom en gang og et kontor før den stanset i et vindusbeslag. Polititjenestepersonen handlet i den tro at det ikke var skudd i kammeret da avtrekket ble foretatt. Forelegget er vedtatt.

- En polititjenesteperson ble 23. september 2016 gitt påtaleunntatelse, jf. straffeprosessloven § 69 første ledd, for å ha brukt skytevåpen på en uforsiktig måte som var egnet til å volde fare for andres liv eller helse, jf. straffeloven (2005) § 188. Polititjenestepersonen deltok i en skyteøvelse. Da han bar våpenet i rem over skulderen, med munningen pekende ned, kom han bort i avtrekkeren og et skudd ble avfyrt og traff betonggulvet. Polititjenestepersonen ble selv truffet av et fragment.►

(forts.)

POSITIVE PÅTALEAVGJØRELSE 2016

BRUDD PÅ TAUSHETSPLIKT

- En polititjenesteperson ble etter ordre fra riksadvokaten 14. april 2016 ilagt et forelegg på kr 5 000 for brudd på taushetsplikt, jf. straffeloven (1902) § 121 første ledd. Polititjenestepersonen gav opplysninger til en annen polititjenesteperson om at samboeren til en av dennes kollegaer var under etterforskning for vold i nære relasjoner. Forelegget er vedtatt.

- En sivil ansatt i politiet ble 3. mai 2016 ilagt et forelegg på kr 7 000 for brudd på taushetsplikt, jf. straffeloven (2005) § 209. Vedkommende oppga til en person som var på jobb som kassemedarbeider i en dagligvareforretning at denne persons voksne datter var etterlyst av politiet for å få forkynt dokument. Forelegget er vedtatt.

GROV UFORSTAND I TJENESTEN/ BRUDD PÅ TJENESTEPLIKT

- En polititjenesteperson ble 25. april 2016 ilagt et forelegg på kr 12 000 for brudd på tjenesteplikt, jf. straffeloven (1902) § 324 for å ha foretatt til sammen 335 søk i politiregisteret Indicia uten å ha tjenestemessig behov, jf. politiregister-

loven § 21, første ledd. Polititjenestepersonen søkte blant annet på personer som var mistenkt/siktet i en større kriminalsak som ble etterforsket i et annet politidistrikt. Spesialenheten ble koblet inn fordi etterforskningsledelsen vurderte søkeaktiviteten mistenkelig. Forelegget er vedtatt.

- En polititjenesteperson ble 26. mai 2016 ilagt et forelegg på kr 14 000 for brudd på tjenesteplikt, jf. straffeloven (2005) § 171 og straffeloven (1902) § 324. Han hadde fra januar 2015 til desember 2015 lest mer enn 900 leselogger i politiregisteret Indicia uten å ha tjenestemessig behov, jf. politiregisterloven § 21 første ledd. Leseloggene polititjenestepersonen hadde lest vedrørte saker relatert til sex og prostitusjon.

- En polititjenesteperson ble 25. august 2016 ilagt et forelegg på kr 15 000 for brudd på tjenesteplikt, jf. straffeloven (1902) § 324. Polititjenestepersonen hadde jevnlig og uten tjenestemessig behov søkt på flere personer i politiets registre, jf. politiregisterloven § 21, første ledd. Søkene gjaldt personer som han hadde

hatt befattning med eller interesse av, heriblant flere kjente personer. Forelegget omfattet også brudd på tjenesteplikt knyttet til håndtering og oppbevaring av ammunisjon som var beslaglagt i straffesaker. Forelegget er vedtatt.

- En arrestforvarer ble 16. november 2016 ilagt et forelegg på kr 15 000 for brudd på tjenesteplikt og grov uforstand i tjenesten, jf. straffeloven (1902) §§ 324 og 325 første ledd nr. 1. Arrestforvareren unnlot i løpet av natten å gjennomføre flere instruksfestede inspeksjoner i arresten fordi han sov i arbeidstiden. Selv om han hadde sovet noterte han i arrestprotokollen at inspeksjonen var gjennomført i henhold til instruks. Forelegget er ikke vedtatt.

- En arrestforvarer ble 17. november 2016 ilagt et forelegg på kr 15 000 for brudd på tjenesteplikt, jf. straffeloven (1902) § 324. Forelegget omfattet også overtredelser av straffeloven (1902) § 145 annet ledd om datainnbrudd og straffeloven § 291 om skadeverk. Arrestforvareren ble i forelegget siktet for i sammenheng med en privat konflikt å ha åpnet

og sett på straffesaker mot en person i politiets saksbehandlingssystem. Han ble videre siktet for å ha endret passord til og åpnet en persons e-postkonto og Facebook-konto. Endringene medførte at innehaveren av kontoene ikke lenger hadde tilgang til dem. Forelegget er ikke vedtatt.

- En sivilt ansatt i politiet ble 23. november 2016 gitt påtaleunnlatelse, jf. straffeprosessloven § 69 første ledd, for brudd på tjenesteplikt, jf. straffeloven (1902) § 324 og straffeloven (2005) § 171. Den sivilt ansatte hadde ved to anledninger søkt på personer i straffesaksregisteret uten å ha tjenestemessig behov for søkene.

OVERTREDELSE AV VEGTRAFIKKLOVEN

- En polititjenesteperson ble 13. oktober 2016 tiltalt av Spesialenheten for farts- overtrødelse, jf. vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 5. Polititjenestepersonen er tiltalt for å ha kjørt med en gjennomsnittshastighet på 135 km/t over en strekning på 4395 meter. Høyeste tillatte hastighet på strekningen var 80 km/t. Hovedforhandling er berammet 15. februar 2017.
- En polititjenesteperson (bilfører) ble 4. februar 2016 ilagt et forelegg på kr 5 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. Polititjenestepersonen kjørte under utrykning inn i et lyskryss mot rødt lyssignal og holdt etter forholdene for høy hastighet og/ eller unnlot å rette sin oppmerksomhet mot andre vegfarende. Inne i vegkrysset kjørte han på en syklist som hadde syklet inn i krysset mot grønt lyssignal. Politibilens blålys ble benyttet, men ikke sirenen. Forelegget er vedtatt.
- En polititjenesteperson (bilfører) ble 18. februar 2016 ilagt et forelegg på kr 8 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. Polititjenestepersonen kjørte utrykning med bruk av blålys, men uten bruk av sirene. I et fire-armet lyskryss kjørte han inn i krysset mot rødt lyssignal og holdt en etter for-

holdene for høy hastighet og kolliderte med en personbil. Forelegget er vedtatt.

- En polititjenesteperson (bilfører) ble 4. mai 2016 ilagt et forelegg på kr 5 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. Polititjenestepersonen kjørte under utrykning inn i et lyskryss mot rødt lyssignal og holdt etter forholdene for høy hastighet slik at han kjørte inn i en rutebuss. Forelegget er vedtatt.
- En polititjenesteperson (bilfører) ble 10. juni 2016 ilagt et forelegg på kr 5 200 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. To politikjøretøy kjørte etter hverandre. Da fører av det kjøretøyet som kjørte fremst blinket til venstre, la seg inn mot midten av vegbanen og senket hastigheten for å svinge over motsatt kjørebane og inn på en rasteplass, kjørte polititjenestepersonen over i motsatt kjørefelt for å kjøre forbi. Kjøretøyene støtte sammen og begge bilene ble påført materielle skader. Forelegget er vedtatt.
- En polititjenesteperson (bilfører) ble 4. juli 2016 ilagt et forelegg på kr 5 200 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. Polititjenestepersonen holdt øye med en motorsyklist i det han skulle svinge av E6 og inn på en sidevei. Han ble for sent oppmerksom på en fotgjenger som var i ferd med å krysse vegbanen i et fotgjengerfelt. Fotgjengeren, som hadde kommet ca. en meter ut i vegbanen, fikk som følge av sammenstøtet med bilen blåmerker og lette hevelser. Forelegget er vedtatt.
- En polititjenesteperson (bilfører) ble 24. august 2016 etter ordre fra riksadvokaten ilagt et forelegg på kr 10 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. Polititjenestepersonen deltok i en spaningsøvelse da han la bilen inn mot høyre vegskulder med sikte på å svinge til venstre over motsatt kjørefelt (u-sving). Han var ikke tilstrekkelig oppmerksom på at det befant seg et kjøretøy bak ham, som han hadde vikeplikt for. Da han svingte til venstre oppstod et

sammenstøt slik at det ble forvoldt materielle skader. Forelegget er vedtatt.

- En polititjenesteperson (bilfører) ble 1. september 2016 ilagt et forelegg på kr 6 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. Polititjenestepersonen kjørte med en etter forholdene for høy hastighet slik at han i en venstresving kjørte av veien på dens høyre side. Det oppstod store materielle skader på politibilen. Forelegget er vedtatt.
- En polititjenesteperson (bilfører) ble 26. september 2016 ilagt et forelegg på kr 7 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. Polititjenestepersonen kjørte utrykning med bruk av blålys, men uten bruk av sirene. I et fire-armet lyskryss kjørte han inn i krysset mot rødt lyssignal og holdt en etter forholdene for høy hastighet og kolliderte med en trikk. Det oppstod personskade på passasjer i politibilen. Forelegget er vedtatt.
- En polititjenesteperson (bilfører) ble 13. oktober 2016 ilagt et forelegg på kr 10 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. Polititjenestepersonen besluttet å oppta forfølgelse av et kjøretøy som kom i motsatt kjørefelt, bremsset ned og svingte over i motsatt kjørefelt (u-sving) foran en møtende trailer. Han var ikke tilstrekkelig aktsom med hensyn til avstanden til traileren og trailerens hastighet. Selv om føreren av traileren bremsset kraftig ned kunne han ikke unngå sammenstøt. Forholdet medførte tap av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn i fem måneder. Forelegget er vedtatt.
- En polititjenesteperson (bilfører) ble 14. oktober 2016 ilagt forelegg på kr 7 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. Polititjenestepersonen kjørte under utrykning inn i et lyskryss mot rødt lyssignal og holdt etter forholdene for høy hastighet slik at han kjørte inn i et annet kjøretøy. Forelegget er vedtatt.

■

SAKER I DOMSTOLEN 2016

*I saker der Spesial-
enheten tar ut tiltale,
utføres aktorater av en av
enhetens jurister.*

Nord Troms tingrett

Fartsovertredelse / politiets adgang til å fravike fartsgrenser

En polititjenesteperson var ilagt forelegg fra Spesialenheten for under tjeneste å ha kjørt i 96 km/t i en sone med høyeste tillatte hastighet 80 km/t. Hastigheten var målt av en UP-patrulje ved bruk av laser og polititjenestepersonen erkjente å ha kjørt i den målte hastigheten. Tjenestepersonen vedtok ikke forelegget og saken ble fremmet for tingretten. Årsaken til at forelegget ikke ble vedtatt var at polititjenestepersonen mente at han under kjøringen kunne fravike gjeldende fartsgrense. I henhold til trafikkreglene § 2 nr. 4 kan fører av utrykningskjøretøy eller annet kjøretøy i politiets tjeneste, når det er nødvendig eller til vesentlig lette i tjenesten, blant annet fravike fartsgrenser. Polititjenestepersonen viste til at han bistod barnevernet med transport av en mindreårig asylsøker som tidligere på dagen hadde opptrådt utagerende og aggressivt. Tingretten viste i sin vurdering av saken blant annet til Høyesteretts avgjørelser i Rt. 1990 s. 666 og Rt. 1993 s. 294 og kom til at vilkårene for å overskride fartsgrensen ikke var til stede. Det

var ikke noe i situasjonen som tilsa at det var et presserende behov for å bryte fartsgrensen. Polititjenestepersonen anførte under behandlingen av saken også at han hadde vært i rettsvillfarelse om når vilkårene for å bryte fartsgrensen var tilstede. Etter rettens syn var ikke en slik villfarelse unnskyldelig. Polititjenestepersonen ble dømt til å betale en bot på kr 4 300. Dommen er rettskraftig.

Haugaland tingrett

Misbruk av stilling til å skaffe seg seksuell omgang

En tjenesteperson ble tiltalt av Spesialenheten for ved to ganger å ha skaffet seg seksuell omgang ved misbruk av stilling, jf straffeloven (1902) § 193, og overtreddelser av straffeloven (1902) §§ 201 bokstav b) og § 324. Tiltalte hadde misbrukt sin stilling til å skaffe seg omgang med sårbare kvinner som han traff i sammenheng med polititjenesten. Da den ene kvinnen innga en anmeldelse ved politistasjonen kom tiltalte med seksuelle hentydninger og fulgte opp med en rekke sms-er med ønske om å komme på besøk. Da han påfølgende dag oppsøkte kvinnen i hennes bolig hadde han

seksuell omgang med henne. Den andre kvinnen var i Norge for å hente urnen til sin nylig avdøde ektefelle da tiltalte gjennom tjenesten kom i kontakt med henne. Tiltalte ba kvinnen møte ham, og foreslo da de møttes at de skulle ha seksuell omgang. Grunnlaget for overtredelsen av § 201 b) var at tiltalte i sms-er til en ung arbeidskollega spurte om hun ville ha massasje, om hun var barbert nedentil og om de skulle dusje sammen. Tiltaleposten for overtredelse av § 324 gjaldt at tiltalte uten foranledning sendte sms-er til en kvinne som hadde hatt befatning med politiet fordi hun blant annet hadde anmeldt sin nylig utflyttede samboer. I sms-ene ba tiltalte blant annet om å få komme på besøk og om at kvinnen sendte ham bilder av seg selv i bikini. Tiltalte hadde tidligere fått en tilrettevisning av arbeidsgiver knyttet til opptreden overfor en kvinne han hadde forsøkt å oppnå kontakt med. Hans opptreden ble ikke vurdert å være i samsvar med bestemmelser i politiinstruksen § 4-1 og § 5-2. Tjenestepersonen ble av Haugaland tingrett funnet skyldig i alle poster i tiltalen og dømt til straff av fengsel i ni måneder. Han ble dømt til tap av stilling og fradømt retten til for framtiden å ha stilling i politiet. Han ble dømt til å betale kr 50 000 i oppreisningserstatning til en av de fornærmede kvinnene. Dommen er da denne årsrapporten skrives ikke rettskraftig.

Sarpsborg tingrett

Grov uforstand i tjenesten

En politiadvokat var etter ordre fra Riksadvokaten ilagt et forelegg på kr 10 000 for overtredelse av straffeloven § 325 første ledd nr. 1 om grov uforstand i tjenesten. Politiadvokaten hadde besluttet at en person skulle pågripes i medhold av straffeprosessloven § 175, jf. § 171 til tross for at det ikke forelå rettslig grunn-

lag for et slikt tvangsmiddel. Riksadvokaten viste i premissene for beslutningen blant annet til at det ikke foreligger fare for forspillelse av bevis fordi en person nekter å forklare seg for politiet. Forelegget ble ikke vedtatt og saken ble fremmet for tingretten. Politiadvokaten ble av tingretten dømt til å betale en bot på kr 1 000. Retten la ved utmåling av boten vekt på at beløpets størrelse neppe er avgjørende for straffens formål og dommens avskrekkende effekt. Det forelå etter rettens mening heller ikke individualpreventive hensyn som krever en høy bot. Tiltalte og riksadvokaten har anket over tingrettens dom. Ankeforhandling i lagmannsretten er berammet i 2017.

Borgarting lagmannsrett

Grov bedrageri mv.

En sivil ansatt ved Politiets utlendingsenhet var av Spesialenheten tiltalt for blant annet grovt bedrageri, tyveri fra arbeidsplassen, brudd på tjenesteplikt og overtredelser av våpenloven. Bedrageritiltalen gjaldt at han uberettiget hadde framsatt krav om overtidsgodtgjørelse. Tiltaleposten om brudd på tjenesteplikt gjaldt søk i politiets registre uten tjenestemessig behov. Tiltalte ble ved dom i Oslo tingrett i september 2015 under dissens frifunnet for samtlige forhold. Under ankebehandling i lagmannsretten i juni 2016 ble tiltalte dømt for samtlige forhold. En tiltalepost som gjaldt overtredelse av straffeloven (1902) § 325 nr. 5 ble under ankeforhandlingen trukket fordi forholdet ikke er straffbart etter iverksettelsen av ny straffelov (2005). Straffen ble av lagmannsretten satt til fengsel i 36 dager med en prøvetid på to år. Tiltalte ble i tillegg dømt til å betale en bot på kr 10 000. Dommen er rettskraftig.

■

UTRYKNINGER 2016

23. februar 2016

Sør-Vest politidistrikt

I forbindelse med tvangsmessig stans av et kjøretøy ble en polititjenestemann truffet av kjøretøyet som skulle stanses. Politiet var i ferd med å sette opp en stoppost da kjøretøyet kom i stor hastighet. Kjøretøyet traff polititjenestemannen idet han var i ferd med å gå ut av polititjenestebilen. Polititjenestemannen ble alvorlig skadet.

18. juli 2016

Vest politidistrikt

Politiet rykket ut på bakgrunn av melding om at en person hadde truet med å skyte seg selv og andre, samt forskanset seg med våpen i en leilighet. Politiet forhandlet med personen i flere timer og det ble blant annet kastet inn cs-gass for å få personen ut. Politiet besluttet å gå inn i leiligheten. Det oppsto en situasjon ved politiets inngang der det ble avfyrt skudd fra politiets side. Personen i leiligheten ble truffet i hånden og i armen.

Når noen har blitt alvorlig skadet eller mistet livet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenestehandlinger, rykker Spesialenheten ut og iverksetter etterforskning straks. Også i andre saker vil det kunne være viktig å rykke ut for å komme raskt i gang med etterforskningen. Spesialenheten har vaktordning og kan kontaktes om alvorlige hendelser hele døgnet. I 2016 rykket Spesialenheten ut og iverksatte umiddelbare etterforskingstiltak i 5 saker.

28. oktober 2016

Sør-Vest politidistrikt

Under utrykning til et annet oppdrag reagerte en politipatrulje på kjøreadferden til føreren av en motorsykkel. Tjenestemennene besluttet å stanse føreren og la seg bak denne. Kort tid etter kjørte føreren ut av veien og traff et buskur. Føreren døde påfølgende natt som følge av skadene han ble påført.

1. november 2016

Innlandet politidistrikt

En UP-patrulje fulgte etter en bil på grunn av fartsovertredelse. Fører av den forfulgte bilen kjørte av veien og landet på taket. Fører ble brakt til sykehuset og døde to dager senere.

27. november 2016

Agder politidistrikt

Avfyrt skudd i tjeneste med dødsfølge. Natt til søndag 27. november 2016 like etter kl 0500, i forbindelse med et tjenesteoppdrag hvor en person hadde unnlatt å stanse på signal fra politiet, og ved minst ett tilfelle rettet skudd mot politiet, avfyrte to polititjenestepersoner skudd med sine tjenestevåpen. Ett eller flere av skuddene traff og skadet personen. Han døde senere av skadene.

Spesialenheten har i 2016 oversendt 54 saker til politimester eller sjef for særorgan for administrativ vurdering.

ADMINISTRATIVE VURDERINGER 2016

Agder politidistrikt

Mangelfull føring av oppdragslogg og sikring av mulig bevismateriale

Politiet ble varslet om at fører av en personbil hadde foretatt flere forbikjøringer som ble oppfattet som farlige og at føreren hadde krysset dobbel sperrelinje. Bilføreren ble stanset av en politipatrolje og bekreftet å ha foretatt et par forbikjøringer, men nektet for å ha krysset dobbel sperrelinje. Saken ble avsluttet på stedet ved at bilføreren fikk et muntlig pålegg av patroljen. I politiets oppdragslogg ble blant annet notert opplysninger om varslet og at bilføreren var stanset, type bil og at bilfører var gitt muntlig pålegg. Navn på bilfører ble ikke notert i loggen. En tjensteperson som hadde overhørt hendelsen på politisambandet, og som senere leste om den i oppdragsloggen, anmeldte politiet for å ha håndtert hendelsen mangelfullt. Det ble vist til at førers navn ikke framgikk av oppdragsloggen og at fører hadde vært en politileder. Operatøren som hadde ført hendelsen inn i oppdragsloggen ble avhørt av Spesialenheten som mistenkt. I tillegg ble det innhentet dokumentasjon og opptatt en vitneforklaring for å klargjøre regelverk og rutiner for føring av oppdragslogg. Det

ble etter det lagt til grunn at både navn og fødselsnummer på fører skulle ha vært ført i loggen. Operatøren forklarte at han var godt kjent med regelverket og var enig i at føringen av loggen var mangelfull. Han forklarte den mangelfulle føringen med at det hadde skjedd en glipp. Spesialenheten anså det med bakgrunn i operatørens forklaring ikke bevist at han bevisst eller grovt uaktsomt hadde unnlatt å føre bilførerens personalia inn i loggen. Saken ble for operatøren henlagt fordi intet straffbart forhold anses bevist. Spesialenheten ba politidistriktet gjennomgå saken administrativt og viste i den sammenheng særlig til to forhold. Det følger av instruks for politioperativt system pkt. 5.1. at enheten av eget tiltak skal rette opplysninger dersom de blant annet er ufullstendige slik at de framstår som misvisende. Politimesteren ble bedt om å vurdere retting. Spesialenheten viste for øvrig til at det i sammenheng med etterforskningen av saken var begjært utlevering av lydlogg, og at lydloggen var automatisk slettet i politidistriktet fem dager etter at enheten hadde framsatt begjæring om utlevering. At politidistriktet ikke hadde etterkommet begjæringen i tide skyldtes i følge politidistriktet fravær blant

kvalifisert/autorisert personell. Anmelder klaget over Spesialenhetens vedtak om henleggelse til riksadvokaten. Riksadvokaten opprettholdt vedtaket om henleggelse og ga støtte til viktigheten av at saken ble fulgt opp administrativt. Riksadvokaten fant med henvisning til at lydloggen ikke var sikret i tide på generelt grunnlag å understreke betydningen av at det må innarbeides rutiner for umiddelbart sikring (frysing) av materiale som antas å ha betydning som bevis, slik at det er tilgjengelig dersom det senere får bevismessig relevans.

Trøndelag politidistrikt

Spørsmål om mulig korrupsjon i sammenheng med mottak av billetter til attraktivt arrangement.

Politidistriktet varslet Spesialenheten om at en ansatt som blant annet hadde som oppgave å godkjenne arrangementer hadde mottatt billetter fra en arrangør til et attraktivt arrangement. Spesialenheten vurderte spørsmålet om mulig straffansvar for mottakeren av billettene i forhold til straffelovens bestemmelser om korrupsjon. Det ble i den sammenheng lagt til grunn at en gave til offentlig ansatt i sammenheng med en saksbehand-

ling vil ha et utilbørlig preg. Det ble vist til at tjenestemannsloven § 20 gir en viss veiledning i denne sammenheng. Bestemmelsen forbyr en embets- eller tjenestemann å motta gave, provisjon, tjeneste eller annen ytelse som er egnet, eller av giveren er ment, å påvirke hans tjenstlige handlinger, eller som det ved reglement er forbudt å motta. Det ble i tillegg vist til Kommunal og moderniseringsdepartementets veileder om gaver i tjenesten. I veilederen står blant annet at invitasjoner til tilstelninger og arrangementer som har et beskjedent faglig innhold eller er av ren sosial eller underholdningsmessig natur, som en klar hovedregel bør avslås og at det spesielt gjelder tildeling av billetter til kostbare eller på annen måte særlig attraktive forestillinger eller arrangementer. Spesialenheten fant ikke å sette til side den ansattes forklaring om at intensjonen hele tiden hadde vært å betale for billettene. Den ansatte hadde også, etter at det fra arbeidsgiver var stilt spørsmål knyttet til billettene, henvendt seg til arrangøren og betalt for billettene. Det var på det rene at andelen billetter som skulle legges ut for salg til publikum gjennom ordinært utsalgsted var utsolgt da den ansatte mottok billetter. Det kunne følgelig reises spørsmål om den muligheten han var gitt til å kjøpe billetter direkte fra arrangør var en utilbørlig fordel. Spesialenheten fant ut i fra en konkret vurdering ikke å konkludere med det. Det ble blant annet sett hen til opplysninger fra arrangøren om at også vanlig publikum gis mulighet til å kjøpe billetter gjennom arrangøren dersom arrangøren har ledige billetter. Spesialenheten fant samlet sett ikke å kunne anse kjøpet av billetter fra arrangør som et straffbart forhold. Da det med bakgrunn i etterforskningen ble ansett å være grunnlag for å kritisere den ansatte for å ha opptrådt utydelig i forhold til spørsmålet om billettene skulle betales eller ikke, ble saken sendt til administrativ vurdering.

Nordland politidistrikt

Avliving av katt

En dyrevelferdsorganisasjon anmeldte politidistriktet etter at en politipatrulje hadde avlivet en katt. Politiet ble en hverdag ca. kl. 07.30 varslet om at en katt var påkjørt i nærheten av et bysentrum. En politipatrulje som kom til stedet avlivet katten ved å slå den i hodet med langkølle og batong. Dyrevelferdsorganisasjonen påpekte i sin anmeldelse at politiet ikke

var kvalifisert til å foreta en veterinærfaglig vurdering av kattens tilstand og at katten i følge vitner skulle ha reist seg opp etter politiets første slag og deretter ha blitt slått ytterligere tre til fire ganger i hodet før den døde. Spesialenheten innhentet i sammenheng med etterforskning av anmeldelsen utskrift fra politiets oppdragslogg, lydlogg fra politiets samband og bilder vitner hadde tatt av katten. Det ble opptatt tre vitneforklaringer og tjenestepersonen som avlivet katten ble avhørt med status som mistenkt. Mistenkte forklarte at katten led. Ryggen var skjev og hodet var knust på den ene siden. Da politiet kom til stedet hadde katten ligget slik ca. en time. Etter at katten var død ble den tatt med til dyrlege for å kontrollere om den var microchipmerket. Spesialenheten viste i sin vurdering av saken blant annet til dyrevelferdsloven § 4 hvor etter dyr kan avlives på stedet dersom det er åpenbart at dyret ikke kan leve eller bli friskt. De alminnelige regler for avliving kan fravikes når det foreligger nødstilfelle eller hjelpeplikt, jf. § 12, tredje ledd. Patruljen hadde vurdert avliving ved bruk av skytevåpen, men ikke vurdert dette som egnet, blant annet på grunn av faren for rikosjett. Saken ble henlagt fordi inntet straffbart forhold anses bevist. Spesialenheten mente etterforskningen viste at det var noe usikkerhet blant operativt personell om hvordan avliving av dyr skal vurderes. Saken ble derfor sendt til administrativ gjennomgang med spørsmål om det kunne være behov for mer opplæring.

Møre og Romsdal politidistrikt

Politiets bistand til barnevernet - bruk av makt og hensynet til barnets beste

Politiet ble bedt om å bistå barnevernet ved avhenting av en 14 år gammel gutt for plassering i fosterhjem. Gutten hadde arbeidsuke på skolen og var på en fabrikk da han ble kalt til resepsjonen for å undertegne papirer. I resepsjonen ble han møtt av politi som orienterte han om at de var på stedet for å bistå barnevernet. Det deltok fire polititjenestepersoner på oppdraget. Representanter for barnevernet var ikke til stede. Gutten var uvillig til å følge med politiet. Han ble derfor påført håndjern og med makt ført ut til politibilien. Guttens foreldre anmeldte senere politiet for ulovlig maktbruk og for å ha utvist grov uforstand i tjenesten. Spesialenheten konkluderte etter en bred etter-

forskning med at det ikke var grunnlag for å reagere med straff. Spesialenheten - og riksadvokaten i forbindelse med behandling av klage over enhetens vedtak om henleggelse - rettet imidlertid kritikk til politiets framgangsmåte ved planlegging og gjennomføring av bistandsoppdraget. Det ble vist til at det av politiinstruksen § 13-5 annet ledd følger at myndigheten som har bedt om bistand i alminnelighet bør være representert på stedet når bistand ytes. Dette er også uttrykkelig lagt til grunn av Barne- ungdoms- og familiedepartementet i brev av 27. mai 2015 om forståelsen av barnevernloven § 6-8 om bruk av tvang ved gjennomføring av undersøkelser og ved fullbyrding av vedtak. Det samme følger av forarbeider til barnevernloven. Det var i saken ikke behov for noen umiddelbar avhenting av gutten og det var derfor vanskelig å forstå at det ikke var sørget for et tett samarbeid med barneverntjenesten. Politiet var på forhånd kjent med at gutten ville kunne motsette seg flytting og at oppdraget kunne bli vanskelig. Et tett samarbeid med barnevernet ville i større grad ha sikret at hensynet til «barnets beste» ble vurdert. Framgangsmåte som var valgt - å hente gutten på en fabrikk under arbeidsuke - ble betegnet som mindre skjønnsom og egnet til å påføre gutten og hans familie ekstra belastninger. Riksadvokaten påpekte at gutten ble foreledet til å komme til resepsjonen på feilaktig grunnlag og at det var egnet til å svekke guttens tillit og vilje til å samarbeide med politiet. Det ble også stilt spørsmål ved rettmessigheten av å bruke makt når gutten ikke ville følge med frivillig. Det fremstod som uklart om politiet hadde foretatt en vurdering av om oppdraget mer skånsomt kunne utsettes til senere. Bruken av håndjern på en 14 år gammel gutt ble etter omstendighetene vurdert som uforholdsmessig, men ikke straffbar. Det ble for øvrig vist til at det følger av politiinstruksen § 13-4 første ledd at i de tilfelle bistandsanmodningen tilsier fysisk maktbruk fra politiets side, skal avgjørelsen treffes av politimesteren dersom tiden og situasjonen tillater det. Det var oppgitt at politidistriktet på tidspunktet for hendelsen ikke hadde noen instruks som regulerte håndteringen av bistandsanmodninger fra barnevernet. Politidistriktet ble anmodet om å gjennomgå sine rutiner.

Spesialenhetens

ORGANISERING OG BEMANNING

Spesialenheten for politisaker ble opprettet 1. januar 2005 og har som oppgave å etterforske saker som gjelder spørsmålet om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten. Enheten er ikke en del av politiet, men en uavhengig organisasjon som administrativt er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet og faglig underlagt Riksadvokaten.

Spesialenheten har 35 fast ansatte medarbeidere, hvorav 15 er etterforskere. I tillegg deltar 12 personer som er oppnevnt på verv. Enheten er organisert med ett nivå for etterforskning og ett nivå for overordnet ledelse. Sjefen for Spesialenheten, som har det overordnede ansvaret og treffer påtaleavgjørelse i alle saker, er lokalisert på Hamar. Enhetens etterforskningsavdelinger er lokalisert i Oslo, Trondheim, Hamar og Bergen.

Administrativt overordnet
Justis- og beredskapsdepartementet
Sivilavdelingen

Faglig overordnet
Riksadvokaten

Sjefen for Spesialenheten

Etterforskningsavdeling
Vest-Norge

Etterforskningsavdeling
Øst-Norge

Etterforskningsavdeling
Midt-Norge og Nord-Norge

Hvem jobber i Spesialenheten

SJEFEN FOR SPESIALENHETEN

Spesialenheten er organisert med ett nivå for etterforskning og ett nivå for overordnet ledelse. Sjefen for Spesialenheten, som har det overordnede ansvaret og treffer påtaleavgjørelse i alle saker, er lokalisert på Hamar.

Sjefen for Spesialenheten avgjør alle enhetens saker (unntatt saker hvor påtalespørsmålet avgjøres av Kongen i statsråd eller Riksadvokaten). I alle saker – også saker som henlegges uten etterforskning – fattes et skriftlig begrunnet vedtak.

I vedtaket redegjøres det for hva som er anmeldt, hvilke undersøkelser/etterforskning Spesialenheten har foretatt, hvilket faktum som legges til grunn og en juridisk vurdering av forholdet. Vedtaket skrives av en av juristene hos Sjefen for Spesialenheten.

Dersom det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold begått i tjenesten, henlegges saken uten etterforskning i henhold til straffeprosessloven § 224. Er saken etterforsket og bevisene med styrke taler mot at det er begått en straffbar handling, henlegges saken som intet straffbart forhold anses bevist. Dersom faktum ikke kan klarlegges tilstrekkelig, eller det er tvil om de objektive eller subjektive straffbarhetsvilkår er oppfylt, henlegges saken etter bevisets stilling.

Når vilkårene for straff er til stede utferdiges forelegg, påtaleunntatelse eller tiltale. I tråd med god påtaleskikk skal det ikke tas ut tiltale med mindre man er overbevist om straffskyld og at denne vil kunne bevises for en domstol.

Spesialenheten skal sende saken til berørt politimester, sjef for vedkommende særorgan eller annen rett instans dersom det gjennom anmeldelse eller ved enhetens etterforskning er kommet frem forhold som tilsier at saken bør vurderes administrativt, jf. påtaleinstruksen § 34-7. Se mer på sidene 32 og 33.

Vedtaket sendes sakens parter (som regel anmelder og anmeldte tjenestepersoner) og politimesteren i det aktuelle distriktet. Politidirektoratet får oversendt saken dersom saken berører direktoratets ansvarsområde. Politidirektoratet får kopi av vedtak i saker sendt til administrativ vurdering.

Spesialenhetens avgjørelser kan påklages til Riksadvokaten.

Jan Egil Presthus

Sjef for Spesialenheten fra 2005

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1986. Arbeidserfaring fra Justisdepartementet og Utlendingsdirektoratet, politijurist og kriminalsjef ved Asker og Bærum politidistrikt og som rådmann i Tynset kommune.

Guro Glærum Kleppe

Assisterende sjef fra 2011

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1999. Arbeidserfaring fra Lovavdelingen i Justisdepartementet og som juridisk rådgiver hos Sjefen for Spesialenheten fra 2007.

Rune Fossum

Juridisk rådgiver fra 2012

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1989. Arbeidserfaring fra Lofoten & Vesterålen, Moss og Hamar politikammer og Hedmark politidistrikt, dommerfullmektig hos Sorenskriveren i Sør-Østerdal.

Camilla Lie

Juridisk rådgiver fra 2012

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 2002. Arbeidserfaring som advokat hos advokatfirmaet Ro Sommernes, dommerfullmektig ved Øvre Romerike tingrett og som seniorrådgiver hos Sivilombudsmannen.

Mona Skaaden-Bjerke

Juridisk rådgiver fra 2013

Master i rettsvitenskap fra Universitetet i Oslo 2006. Arbeidserfaring som advokatfullmektig i Advokatfirmaet Campbell & Co AS og som advokat ved Statens vegvesen.

Kristine Schilling

Juridisk rådgiver fra 2014

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1995 og LL.M.-grad fra Christian-Albrechts Universitat Kiel 1996. Arbeidserfaring som advokatfullmektig, dommerfullmektig, advokat i egen advokatpraksis og som konstituert tingrettsdommer ved Bergen tingrett.

Monica Pedersen

Rådgiver straffesaksbehandling fra 2005

Arbeidserfaring som legesekretær ved Volvat medisinske senter og Ullevål sykehus og som saksbehandler ved Borgarting lagmannsrett.

Eva Rustad Sletten

Førstekonsulent straffesaksbehandling fra 2007

Arbeidserfaring som sekretær fra Asker og Bærum politidistrikt, Politiets Overvåkningstjeneste og som daglig leder ved Hobbyhuset AS.

Mie Willumsen

Førstekonsulent straffesaksbehandling fra 2008

Arbeidserfaring fra AS Regnskap & Revisjon og som sekretær ved Riksadvokatembetet.

Malin Sandsbråten

Førstekonsulent straffesaksbehandling og administrasjon fra 2014

Arbeidserfaring fra Fylkesmannen i Hedmark som lærling i kontor og administrasjonsfaget og som konsulent ved Forsvarsbygg.

Vigdis Thomassen Aaseth

Rådgiver økonomi og personal fra 2005

Virksomhets- og økonomistyring i staten ved Handelshøyskolen BI. Arbeidserfaring fra ulike private virksomheter og Jernbaneverket.

Hilde Elvsveen

Førstekonsulent lønn og regnskap fra 2011

Arbeidserfaring fra Regnskapskontoret AS, Møller Bil AS og Elnett Regnskap AS og Direktoratet for økonomistyring.

Hanne Brenden Thomas

IKT-rådgiver fra 2009

Ingeniør fra datalinjen ved Høgskolen i Bergen i 1997. Arbeidserfaring fra Sentralsykehuset i Hedmark og Sykehuset Innlandet.

Hvem jobber i Spesialenheten

ETTERFORSKINGS- AVDELINGENE

Spesialenheten mottar anmeldelse fra privatpersoner, advokater eller fra politidistrikt. I noen tilfeller oppretter Spesialenheten selv sak for eksempel på bakgrunn av medieoppslag. I følge straffeprosessloven er det obligatorisk etterforskning i saker hvor en person er død eller alvorlig skadet som følge av en tjenestehandling, eller mens personen var tatt hånd om av politi eller påtalemyndighet.

Spesialenheten foretar undersøkelser for å vurdere om det er rimelig grunn til å iverksette etterforskning. Ofte vil anmelder bli avhørt for å utdype anmeldelsen. Dokumentasjon hos politiet som oppdragslogg for en hendelse eller lyd og videomateriale fra arresten innhentes. Dersom det finnes en «speilsak» hos politiet – dvs en straffesak mot den som anmelder politiet til Spesialenheten – vil dokumenter fra denne saken som regel bli innhentet.

Spesialenheten har adgang til å benytte alle lovlige etterforskningsmetoder. Bevisinnhenting i Spesialenhetens saker skjer først og fremst ved avhør av anmelder, vitner og mistenkte. I noen saker er

det grunnlag for ransaking, pågripelse og varetektsfengsling. I de fleste saker vil det være innhentet dokumentasjon som ledd i de innledende undersøkelser. Ut over det kan det for eksempel være relevant å foreta åstedsundersøkelser, innhente medisinske vurderinger, beslaglegge telefon eller pc og innhente logger for bruk av politiets registre.

Når en sak anses tilstrekkelig opplyst, sendes saken til Sjefen for Spesialenheten med en skriftlig innstilling. Innstillingen skrives av en av avdelingens fast ansatte jurister eller av en av advokatene på verv.

ETTERFORSKINGS-AVDELING ØST-NORGE

Etterforskningsavdelingen har ansvar for saker mot ansatte fra følgende politidistrikter: Oslo, Innlandet, Sør-Øst, Øst og Agder. I tillegg har avdelingen ansvar for saker mot ansatte ved Riksadvokatembetet, Oslo statsadvokatembeter, Hedmark og Oppland statsadvokatembeter, Vestfold og Telemark statsadvokatembeter, Agder statsadvokatembeter, Det nasjonale statsadvokatembetet, Kripos og Økokrim.

Liv Øyen

*Leder for etterforskningsavdeling
Øst-Norge fra 2009*

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1998. Arbeidserfaring fra kriminalomsorgsavdelingen/ Fengselsstyret i Justisdepartementet, Fjordane politidistrikt og Oslo politidistrikt.

Knut Wold**Etterforsksleder fra 2006**

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1992. Arbeidserfaring som politijurist ved Skien politikammer, advokatfullmektig i advokatfirmaet Haugland, Glimsholt og Torgrimsby ANS, dommerfullmektig ved Sør-Østerdal tingrett og som saksbehandler i Justisdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Statens dyrehelsetilsyn og Mattilsynet.

Helle Gulseth**Etterforsksleder fra 2011**

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Bergen og Oslo fra 2000. Arbeidserfaring som advokatfullmektig/advokat/partner i advokatfirmaet Drevland & Grape DA, tre år på oppdrag for Justisdepartementet i Afghanistan og Moldova som legal adviser.

Marit Oliver Storeng**Etterforsksleder fra 2011**

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 2007. Arbeidserfaring som ekstrebetjent ved Kriminalomsorgen Oslo fengsel og som rådgiver ved Kriminalomsorgen region nordøst.

Espen Krogh**Spesialetterforsker fra 2005**

Politihøgskolen 1995. Arbeidserfaring fra Oslo Politidistrikt.

Camilla Nilsson**Spesialetterforsker fra 2005**

Politihøgskolen i Sverige 1993. Arbeidserfaring som selvstendig næringsdrivende, prosjektleder i privat næringsliv og ved Stange og Hamar kommune. Polisassistent ved Norrmalspolisen Stockholms PD og Länskriminalen Stockholm.

Jens Ørbæk**Spesialetterforsker fra 2005**

Politiskolen 1989. Arbeidserfaring fra Asker og Bærum og Hedmark politidistrikt.

Øivind Frøisland**Spesialetterforsker fra 2009**

Førskolelærerutdanning 1993, Politihøgskolen 1997. Arbeidserfaring som avdelingsleder i barnehage ved Nesodden kommune, fra Follo, Romerike og Hedmark politidistrikt og fra Kripos.

Gyda Hoberg**Spesialetterforsker fra 2009**

Utdannet skatterevisor. Arbeidserfaring som skatterevisor Oslo/Hedmark fylkes-skattekontor, spesialetterforsker ved Økokrim, kontorsjef Hedmark fylkesskattekontor og seksjonssjef i Skatt Øst.

Bao Thai Ly**Spesialetterforsker fra 2011**

Politihøgskolen 2001. Arbeidserfaring fra Agder, Nordre Buskerud, Oslo og Follo politidistrikt.

Pål Hoff Johansen**Spesialetterforsker fra 2013**

Politiskolen 1983. Arbeidserfaring fra politiet i Follo og Moss, Økokrim, Skattekrim-enheten i Oslo og Akershus og Gjensidige Forsikring.

Yvonne Hasler Garthe**Spesialetterforsker fra 2014**

Politihøgskolen 2000. Arbeidserfaring fra Kragerø politistasjon og Oslo politidistrikt.

Espen Østerud**Spesialetterforsker fra 2015**

Politihøgskolen 2000, Master of Justice, Queensland University of technology, 2005. Arbeidserfaring fra Romerike og Oslo politidistrikt og Økokrim.

Raymond Thorsen**Spesialetterforsker fra 2016**

Allmennlærerutdanning 1997, Politihøgskolen 2000. Arbeidserfaring fra Hurum lensmannskontor, Drammen politistasjon og Kripos.

Wenche Kristin Fredriksen**Førstekonsulent straffesaksbehandling og administrasjon fra 2014**

Arbeidserfaring fra Kongsberg politikammer og Økokrim.

Ada Cathrine Høst Mytting**Advokat på verv fra 2016 - Advokat ved Advokatfirmaet Mageli ANS, Hamar fra 2012**

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 2003. Arbeidserfaring fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus, advokatfullmektig hos Bøsterud & Co. Advokatfullmektig og advokat hos Advokatfirmaet Lund & Co DA og som dommerfullmektig og konstituert tingrettsdommer ved Hedmarken tingrett.

Morten Engesbak**Advokat på verv fra 2016 - Advokat/partner ved Advokatfirmaet Mette Y. Larsen & Co fra 2016**

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 2000. Arbeidserfaring som advokatfullmektig og advokat ved Advokatene Bohinen, Dahl & Midsem. Advokat i egen praksis og som advokat/partner i Advokatfirmaet Stabell & Co. Verv som fast bistandsadvokat ved Oslo tingrett og Borgarting lagsogn fra 2011.

Bjørn Rudjord**Advokat på verv fra 2016 - Advokat/partner ved Advokatfirmaet Elden DA, Oslo fra 2000**

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1993. Arbeidserfaring fra Vestoppland og Oslo politidistrikt, dommerfullmektig ved Fredrikstad tingrett og som konstituert statsadvokat ved Oslo statsadvokatembeter.

Mats J. Iversen Stenmark**Advokat på verv fra 2016 - Advokat ved advokatfirmaet Stenmark, Oslo fra 2016**

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 2005. Arbeidserfaring fra Justisdepartementet og Økokrim, advokatfullmektig i advokatfirmaet Arntzen de Besche, dommerfullmektig ved Eiker, Modum og Sigdal tingrett og Alstahaug tingrett, konstituert lagdommer og juridisk utreder ved Borgarting lagmannsrett og universitetsstipendiat ved Det juridiske fakultet, institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo.

.....▶

ETTERFORSKINGSAVDELING VEST-NORGE

Etterforskningsavdelingen har ansvar for saker mot ansatte fra følgende politidistrikter: Møre og Romsdal, Vest og Sør-Vest. I tillegg har avdelingen ansvar for saker mot ansatte ved Rogaland statsadvokatembeter, Møre og Romsdal statsadvokatembeter, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter, Hordaland statsadvokatembeter og tjenestehandlinger begått i utlandet.

Ellen Eikeseth Mjøs

Advokat på verv og leder for etterforskningsavdeling Vest-Norge fra 2011 - Advokat og partner ved Sentrumsadvokaten i Bergen fra 2010

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Bergen 1996. Arbeidserfaring som universitetsstipendiat ved Det juridiske fakultet UIB, fra Hordaland politidistrikt. Fast bistandsadvokat ved Bergen tingrett og Gulating lagmannsrett siden 2011.

Kathrine Knapstad Larssen

Etterforskningsleder fra 2011

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Bergen 1998. Arbeidserfaring som dommerfullmektig ved Brønnøy tingrett og som advokat i advokatfirmaet Kyrre ANS.

Anita Rundsveen

Spesialletterforsker fra 2005

Politiskolen i 1988. Arbeidserfaring fra Fana lensmannskontor, polititjenesteperson ved Hordaland politidistrikt, Politiets sikkerhetstjeneste og Utrykningspolitiet.

Kjetil Torgersen

Spesialletterforsker fra 2008

Politiskolen 1984. Arbeidserfaring fra Telemark og Hordaland politidistrikt. Fredsobservatør i Hebron 2002.

Tine Landro Sjøflot

Spesialletterforsker fra 2012

Politiskolen 1991. Arbeidserfaring fra Hordaland politidistrikt, utreder i Vesta Forsikring AS, spesialletterforsker i Spesialenheten for politisaker i perioden 2008-2011.

Randi Kaalaas

Spesialletterforsker fra 2015

(midlertidig stilling)

Polithøgskolen 2002. Arbeidserfaring fra Hordaland politidistrikt.

Eirik Nåmdal

Advokat på verv fra 2013 - Advokat ved Sentrumsadvokaten i Bergen fra 2017

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Bergen 1998. Arbeidserfaring som advokat ved Advokatfirma Turid Mæland, Bergen. Seminarleder ved Juridisk fakultet, Universitetet i Bergen. Fast forvarer for Bergen tingrett og Gulating lagmannsrett fra 2014.

Karsten Krüger Engedal

Advokat på verv fra 2016 - Advokat ved Advokatfirmaet Kyrre ANS, Bergen fra 2012

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Bergen 2001. Arbeidserfaring fra Helgeland og Hordaland politidistrikt.

Åge Gustad

Advokat på verv fra 2016 - Advokat ved Advokatene Holmen, Visnes, Todal, Gussiås og Gustad, Kristiansund fra 2015

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Bergen 1999. Arbeidserfaring fra Utlendingsdirektoratet, Nordmøre og Romsdal politidistrikt, avdelingsdirektør ved Politiets utlendingsenhet, dommerfullmektig og konstituert tingrettsdommer ved Nordmøre tingrett.

ETTERFORSKINGSAVDELING MIDT-NORGE OG NORD-NORGE

Etterforskningsavdelingen har ansvar for saker mot ansatte fra følgende politidistrikter: Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag. I tillegg har avdelingen ansvar for saker mot ansatte ved Troms og Finnmark statsadvokatembeter, Trøndelag statsadvokatembeter og Nordland statsadvokatembeter.

Halvor Hjelm-Hansen

Advokat på verv og leder for etterforskningsavdeling Midt-Norge og Nord-Norge fra 2013 - Advokat og partner ved Advokatfirma Erbe & Co DA, Trondheim fra 2008

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1989. Arbeidserfaring fra Utenriksdepartementet og Samferdselsdepartementet, politijurist ved Sør-Trøndelag politidistrikt, leder ved Politiets sikkerhetstjenestes enhet i Sør-Trøndelag politidistrikt og som konstituert statsadvokat ved Trøndelag statsadvokatembeter.

Per Martin Utkilen

Etterforskningsleder fra 2016

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1995, Prosessledelse BI 2012. Arbeidserfaring fra Fjordane, Ringerike og Sør-Trøndelag politidistrikt og som advokat hos SpareBank 1.

Terje Storø

Spesialletterforsker fra 2005

Politiskolen i 1987. Arbeidserfaring fra Helgeland og Sør-Trøndelag politidistrikt.

Toril Olsson

Spesialletterforsker fra 2008 (midlertidig stilling)

Politiskolen 1977. Arbeidserfaring fra Oslo og Sør-Trøndelag politidistrikt.

Kristin Hauge Bardal

Spesialletterforsker fra 2015

Grunnfag Kriminologi 1996, Politihøgskolen 1999. Arbeidserfaring fra Inntrøndelag, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag politidistrikt, Kripos og som utreder i Gjensidige Forsikring.

Kai Stephansen

Advokat på verv fra 2013 - Advokat/partner ved Advokatfirmaet Strand & Co, Trondheim fra 2010

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1995. Arbeidserfaring som helse- og sosialsjef i Selbu kommune, Namsfogd i Trondheim, advokatfullmektig ved Advokatfirmaet Strand & Co fra 2008.

Roy Hedly Karlsen

Advokat på verv fra 2016 - Advokat/partner ved Bjerkan Stav Advokatfirma fra 2014

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Tromsø 1997. Arbeidserfaring som advokatfullmektig og advokat ved Berg & Spjelkaviknes Advokatfirma, Oslo, Advokat ved Wiig, Hohle, Knudsen, Brevik og som advokat/partner ved Advokatene Christian Wiig & Co.

Magnhild Meringen

Advokat på verv fra 2016 - Advokat/partner ved Advokatene på Storkaia DA, Kristiansund fra 2007

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1998. Arbeidserfaring fra Sosial- og helsedepartementet, trygdesjef ved Gjemnes trygdekantor, avdelingsleder ved Ytre Nordmøre likningskontor og som advokatfullmektig ved Advokatene på Storkaia DA.

Artikler fra tidligere årsrapporter

2008

- Beskyttelse av det sivile samfunn
- Spesialenheten prøvet saken gjennom tre rettsinstanser - Maktbruk ved pågrepelse
- Politiets tjenesteutøvelse – når er den straffbar?
- Hyppige brudd på taushetsplikt
- Bilforfølgelse og torpedering
- Korrupsjon er samfunnsskadelig
- Anmeldelser av rasisme
- Politiets bruk av håndjern

2009

- Frihetsberøvelse – hendelser i arrest
- Foretaksstraff
- Saksbehandlingstid
- Riksenheten for polismål
- Kan straffbare handlinger i politiet forebygges?

2010

- Politiets operasjonssentral
- Frihetsberøvelse – politiets aktivitetsplikt når noen er frihetsberøvet
- Misbruk av registeropplysninger
- Når politiet slår
- Seksuell kontakt mellom polititjenestepersoner og parter i straffesaker
- Plikt til registrering av anmeldelser

2011

- Fradømmelse av stilling
- Notoritet om beslutninger i straffesaker
- Korrupsjon i norsk politi
- Politiansattesandel
- Bruk av politiets signatur i privat sammenheng
- Hendelser i arrest

2012

- Politiets møte med publikum
- Beslutning om ransaking
- Notoritet om beslag, ransaking og inkvirering
- Avkledd i arrest
- Taushetspliktsbrudd
- Pågripes rett til å forklare seg
- Riktig bruk av håndjern - om å se det spesielle i det generelle
- Politiets inngripen mot utenlandske tiggere
- Politiets informasjonsansvar
- Politiets plikt til å handle i farlige situasjoner

2013

- Analyse av maktbruksaker
- Informasjonslekkasjer fra politiet til media
- Sambandsdisiplin
- Status i avhør hos Spesialenheten
- Arrest - et inngripende tiltak
- Anmeldelser mot politijurister
- Straffeprosesslovens krav om rapport etter ransaking
- Fotografering/filming av politiets tjenestehandlinger
- Ledelse i politiet

2014

- 10 år med Spesialenheten for politisaker
- Godkjenning av overtidsarbeid
- Frihetsberøvelse/hendelser i arrest
- Metodebruk og metodeutvikling
- Varsling om anmeldelse
- «Politiet besvarer ikke mine henvendelser»
- Misbruk av politiets registre
- Bistand til CPT
- Forebygging av tortur
- Etterforskning av saker hvor politiet har skutt

2015

- Spesialenhetens 10 årsmarkering
- Etikk i politiet
- Etterforskning når skudd er avfyrt
- Vådeskudd
- Misbruk av politiregistre
- Behandling av bistandsanmodninger
- Nødvendig eller til vesentlig lette i tjenesten
- Nye bestemmelser om lovbrudd begått i offentlig tjeneste

Spesialenheten for politisaker

Postboks 93, 2301 Hamar

Telefon: 62 55 61 00

Telefaks: 62 55 61 02

E-post: post@spesialenheten.no

ETTERFORSKINGS-AVDELINGER

Øst-Norge

Grønnegata 82, Hamar

Kirkegata 1-3, Oslo

Vest-Norge

Slottsgaten 3, Bergen

Midt-Norge og Nord-Norge

Kongens gate 30, Trondheim

Avdelingskontorene er bemannet med etterforskere som ofte vil være ute på oppdrag. Besøkende bør gjøre forhåndsavtale om besøk. Alle avdelingene kan kontaktes på oppgitt telefonnummer og e-postadresse.

www.spesialenheten.no